

OPINNÄYTETYÖ

KATRI MÄMMELÄ 2013

**HEVOSAVUSTEISTEN MENETELMIEN KÄY-
TÖN EDELLYTYKSET IHMISEN HYVINVOIN-
NIN TUKEMISESSA**

Rovaniemen
ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences

LUCMAASEUTUELINKEINOJEN KOULUTUSOHJELMA

Rovaniemen
ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences

LUC ROVANIEMEN AMMATTIKORKEAKOULU

LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Opinnäytetyö

HEVOSAVUSTEISTEN MENETELMIEN KÄYTÖN EDELLYTYKSET IHMISEN HYVINVOINNIN TUKEMI- SESSA

Katri Mämmelä

2013

Toimeksiantaja Green Care Lappi -hanke

Ohjaaja Hilikka Jankkila

Hyväksytty _____ 2013_____

Tekijä	Katri Mämmelä	Vuosi	2013
Toimeksiantaja Työn nimi	Green Care Lappi -hanke Hevosavusteisten menetelmien käytön edellytykset ihmisen hyvinvoinnin tukemisessa		
Sivu- ja liitemäärä	41+1		

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, millaisia edellytyksiä hevosavusteisen toiminnan harjoittaminen asettaa hevosalousyrittäjälle. Pohdin työssäni myös, mitä haasteita hevosavusteiseen toimintaan liittyy. Toimeksiantajana työlleni toimi Green Care Lappi –hanke, jonka toiminta-alueena on Lapin lääni.

Materiaalia työhöni keräsin haastattelemalla viittä hevosavusteista toimintaa harjoittavaa yrittäjää. Osa yrittäjistä harjoittaa hevosavusteista toimintaa päätyönään ja osa tekee sitä muun työn ohessa.

Haastateltavat henkilöt valikoituivat Rovaniemen alueelta, koska hevosavusteista toimintaa harjoitetaan niin vähän muualla Lapissa, että haastattelujen saaminen olisi muuten ollut vaikeaa. Teemahaastattelut toteutin yksilöhaastatteluina vierailemalla yrityksissä vuoden 2013 kesän aikana.

Jokaisen haastatellun yrittäjän tarjoamat palvelut poikkeavat toisistaan, joten saamani vastaukset olivat monipuolisia. Hevosavusteisen toiminnan tulisi olla ennen kaikkea turvallista ja tarkoituksenmukaista. Haastatteluissa kävi ilmi, että toiminnan turvallisuutta lisäävät ohjaajan asiantuntijuus, toimintaan sopiva ympäristö sekä työhön soveltuvat hevoset.

Tutkimuksessa selvisi, että hevosavusteisille menetelmille on kasvavassa määrin kysyntää ja yrittäjillä kiinnostusta asiaa kohtaan, mutta toiminnan rahoituksen järjestäminen on vielä osittain ongelmallista. Hevosavusteisten menetelmien käyttö on edelleen melko uutta Suomessa ja niiden tunnettuiden lisäämisen yrittäjät kokivat myös haasteena.

Avainsanat EASEL®-menetelmä, hevosavusteinen toiminta, ratsastusterapia

---

Author	Katri Mämmelä	Year	2013
Commissioned by	Green Care Lappi -project		
Subject of thesis	Preconditions for the use of equine assisted methods in supporting the welfare of the human being		
Number of pages	41+1		

The aim of the thesis was to study the requirements for using equine assisted methods and reflect what the challenges associated with equine assisted activities are. The thesis is commissioned by the Green Care Lappi -project. The operating area is the Province of Lapland.

The material for the thesis was collected by interviewing entrepreneurs who use equine assisted methods. Some are full-time entrepreneurs and others part-time entrepreneurs.

The interviews were carried out in Rovaniemi because there are only a few entrepreneurs who use equine assisted methods in the Province of Lapland. The theme interviews were individual interviews carried out by visiting the companies during the summer 2013.

Each interviewed entrepreneur offers different services so the answers were diverse. Equine assisted activities should be first and foremost safe and appropriate. The interviews showed that the expertise of instructors, an appropriate environment and horses suitable for the activity increase the safety of activities.

The results of the thesis showed that there is an increasing demand for equine assisted activities. Entrepreneurs are interested in the activity but to arrange the financing of the operation is still partly problematic. The use of equine assisted methods is still relatively new in Finland and entrepreneurs experienced that it is a challenge to expand information about the methods.

Key words

EASEL®-activity, Equine assisted activity,
Equine assisted therapy

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	1
2 HEVOSAVUSTEINEN TOIMINTA	3
2.1 KÄYTTÖ MAAILMALLA	3
2.2 KÄYTTÖ SUOMESSA JA LAPISSA	4
2.3 HEVOSAVUSTEISET MENETELMÄT	5
2.3.1 <i>Ratsastusterapia</i>	5
2.3.2 <i>Sosiaalipedagoginen hevostoiminta</i>	7
2.3.3 <i>EASEL®-menetelmä</i>	8
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	10
3.1 TUTKIMUSMENETELMÄT	10
3.2 AINEISTO	11
3.3 HAASTATELTAVAT	12
4 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU	15
4.1 LAINSÄÄDÄNTÖ	15
4.2 ASIAKKAAT JA RAHOITUS	16
4.2.1 <i>Yritykset A ja D</i>	16
4.2.2 <i>Yritykset B, C ja E</i>	18
4.2.3 <i>Tuet ja avustukset</i>	20
4.3 VAKUUTUKSET JA TURVALLISUUS	22
4.4 KOULUTUS JA AMMATTITAITO	25
4.5 YMPÄRISTÖ	28
4.6 APUVÄLINEET	29
4.7 HEVOSET	33
4.8 MARKKINOINTI, KYSYNTÄ JA KILPAILU	35
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	40
LÄHTEET	42
LIITTEET	46

1 JOHDANTO

Työn tarkoituksena on selvittää, mitä edellytyksiä hevosavusteisten menetelmien käyttö ihmisen hyvinvoinnin parantamiseksi asettaa hevosyrittäjälle. Lisäksi tavoitteena on selvittää, millaisia haasteita toimintaan liittyy ja millä tavoin ne ilmenevät yrityksissä sekä miten toimintaa voisi kehittää.

Kiinnostus aiheeseen lähti omasta hevostaustasta. Olen ratsastanut pikkutyöstä asti ja ratsastusterapiaan tutustuin ensimmäisen kerran viisi vuotta sitten, kun tallilla jossa silloin kävin, alkoi ratsastusterapiatoiminta. Kaksi vuotta sitten tein opiskeluihini liittyvän työharjoittelun ratsastusterapiatallilla. Silloin kiinnostuin lisää hevosten käytöstä kuntoutuksessa.

Työlleni toimeksiantajana toimii Green Care osana lappilaisia elinkeinoja - kehityshanke. Green Care Finland ry toimii koko Suomen alueella ja edistää Green Care -toimintaa. Lapissa toteutettavien hankkeiden tavoitteena on kehittää, edistää ja mallintaa luontolähtöisiä hyvinvointipalveluita, sekä välittää tietoa ja kehittää verkostoitumista Lapin alueella. Hanketta rahoittaa Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto ja hankkeen toteutuksesta vastaa Rovaniemen ammattikorkeakoulu. (Green Care Lapland 2013.)

Green Care (GC) on ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua edistävää luontoon ja maaseutuympäristöön liittyvää toimintaa. Luonnon elvyttävyyden, osallisuuden ja kokemuksellisuuden tunteiden avulla lisätään hyvinvointia. Toiminta kattaa menetelmiä, joita käytetään vastuullisesti ja tavoitteellisesti. Toiminta sijoittuu usein luonnonympäristöön tai maatilalle, mutta myös kaupunki- tai laitospäristössä voidaan hyödyntää luonnon elementtejä. (Green Care Finland 2013a.) GC- menetelmät voidaan karkeasti jakaa neljään pääsuuntaukseen; luontoavusteisiin menetelmiin, viheravusteisiin menetelmiin, maatilan kuntouttavaan käyttöön sekä eläinavusteisiin menetelmiin. (Green Care Finland 2013b.) Esimerkkeinä eläinavusteisesta toiminnasta ovat Suomessa harjoitettava sosiaalipedagoginen hevostoiminta sekä kaverikoira-toiminta. (Tulkki 2012, 21.)

Hevosavusteisesta toiminnasta, esimerkiksi ratsastusterapiasta, on tehty paljon tutkimuksia ja opinnäytetöitä. Aiheina ovat olleet, miten hevonen ja ratsastusterapia vaikuttavat asiakkaaseen fyysisesti ja psyykkisesti. Hevosavusteisen toiminnan toimintaympäristöstä ei kuitenkaan ole tehty opinnäytetöitä, joten tällaiselle selvitykselle on mielestäni tarvetta.

Työni viitekehys koostuu teoriaosasta, jossa käsittelen eniten käytettyjä ja työni tutkimusosassa esiin tulevia hevosavusteisia menetelmiä. Avaan, mitä hevosavusteisilla menetelmillä tarkoitetaan ja miten niitä käytetään maailmalla ja Suomessa. Toisessa pääluvussa kerron käyttämästäni tutkimusmenetelmistä tarkemmin. Tutkimustuloksia käsittelevässä luvussa käsittelen haastatteluiden tuloksia sekä teorian tietoa teema-alueista.

Aloitin opinnäytetyöni suunnittelun keväällä 2013, jolloin sain aiheesta toimeksiannon Green Care Lappi -hankkeelta. Aloitin keräämällä teorian tietoa aiheesta. Tutkimusmenetelmänä käytin haastattelua, koska tutkimushenkilöiksi valikoitui viisi yrittäjää, joista kaikki tekevät erityyppistä yritystoimintaa ja heillä on erilainen asiakaskunta. Siksi eri yrittäjien kanssa käsiteltävät asiat painottuivat hieman eri tavoin. Haastattelut toteutin kesän aikana vieraillemalla yrityksissä. Yritykset esiintyvät työssä nimettöminä ja sen takia käytän tekstissä nimiä yritys A, yritys B, yritys C, yritys D ja yritys E.

Tutkimusalueeksi rajautui Lappi, koska hanke toimii Lapin alueella. Etelä-Suomessa hevosavusteista toimintaa on runsaasti tarjolla, mutta Lapissa toiminta on vielä vähäistä. Lapissa toimii ainoastaan kaksi virallista ratsastusterapeuttia, joten aiheeni rajautui laajemmin hevosavusteiseen toimintaan, joka käsittää muitakin menetelmiä kuin ratsastusterapia.

2 HEVOSAVUSTEINEN TOIMINTA

2.1 Käyttö maailmalla

Ei ole tarkkaa tietoa, milloin ratsastusta on alettu käyttää terapiamuotona, mutta jo muinaisten kreikkalaisten aikaan on tiedetty hevosia käytettävän apuna vammautuneiden ihmisten kuljettamiseen. Tiettävästi jo vuonna 600 eKr. ymmärrettiin, että hevosella oli paikasta toiseen liikkumisen lisäksi muitakin vammautuneen ihmisen hyvinvoinnille tärkeitä vaikutuksia. Ratsastuksen merkitystä terapiamuotona on tutkittu ensimmäisen kerran vuonna 1875. Ranskalainen fyysikko Cassaign käytti ratsastusta hoitomuotona erilaisilla potilaillaan. Hän huomasi, että ratsastuksesta oli apua monenlaisten neurologisten sairauksien hoidossa, koska se paransi tasapainoa, ryhtiä ja kehitti liikkuvuutta. Siten hevosen kanssa liikkumisessa oli myös psykologisesti positiivisia vaikutuksia. (Stable Life inc. 2013.)

Ensimmäisen maailmansodan aikaan englantilaiset huomasivat, että ratsastus toimii terapeuttisena kuntoutuksena sodassa haavoittuneille. Britannialainen fysioterapeutti alkoi 1950-luvulla tutkia ratsastuksen hyödyntämistä terapiassa kaikille vammaisille. Siitä seurasi, että Britannian ratsastusterapia yhdistys perustettiin vuonna 1969. (Stable Life inc. 2013.)

Pohjoismaihin ratsastusterapia tuli vuonna 1946 suurten polioepidemioiden jälkeen. Liz Hartel oli polioon sairastunut tanskalainen kouluratsastaja, joka kuntoutti itsensä ratsastamalla. Vuonna 1952 hän voitti kouluratsastuksessa olympiahopeaa Helsingissä. Tämän jälkeen ratsastusta alettiin käyttää hoitomuotona erityislapsille muun muassa Norjassa ja Englannissa. Yhdysvaltoihin ja Canadaan ratsastusterapia on saapunut 1960-luvulla. The North American Riding for the Handicapped Association on perustettu vuonna 1969 ja se toimii nykyäänkin koko Amerikan alueella tarjoten koulutusta ja tehden tutkimustyötä ratsastuksen käytöstä terapiassa. Ratsastuksesta on tullut merkittäväkeino kuntouttaa vammautuneita. (Equisearch 2013; Stable Life inc. 2013.)

Elämme nykyään eläinterapian ja erityisesti hevosterapian vuosikymmentä. Eläinavusteiset terapiamuodot ovat viime vuosina saaneet ennennäkemättömän suosion maailmalla. Toiminta on lähtenyt liikkeelle Iso-Britanniasta, Saksasta ja Yhdysvalloista, mutta levinnyt nykyään jo hyvin laajalle muuallekin maailmassa. (Pitkänen 2008, 17.)

2.2 Käyttö Suomessa ja Lapissa

Suomalaisen ratsastusterapian juuret ovat 1970-luvulla. Suomen Kuntoutusliitto on perustettu tuolloin ja sen yhtenä perustajan on ollut Aune Hannus. Hän on valmistunut lääkitysvoimistelijaksi vuonna 1947 ja vuonna 1962 hän on päässyt Puolaan tutustumaan kuntoutukseen, jossa käytettiin apuna hevosia. Siellä hän huomasi kuinka erinomainen kuntoutusmuoto ratsastus voi olla ja alkoi edistää asiaa Suomessa. Vuonna 1972 Suomen Kuntoutusliitto järjesti ensimmäisen vammaisratsastusleirin invalidihuoltolain mukaisena sopeutumisvalmennuksena ja jatkoi sen jälkeen sitä leiritoimintana 2000-luvulle saakka. (Selvinen 2011, 16–17.) Ratsastusterapeuttien virallinen koulutus on alkanut Suomessa vuonna 1988. (Ratamaa 2008.)

Toinen ratsastusterapiatoimintaa Suomeen tuonut henkilö on sveitsiläinen Ursula Lüthi. Hän on ollut suunnittelemassa suomalaista ratsastusterapiakoulutusta. Vuonna 1987 hän on ollut kertomassa Kuntoutusliiton järjestämässä tilaisuudessa sveitsiläisestä Heilpädagogisches Reiten -koulutuksesta, jonka jälkeen vuonna 1988 on järjestetty Kirkkonummella ensimmäinen ratsastusterapiakoulutuksen kurssi. Ratsastusterapiakoulutus siirtyi kokonaan Ypäjän hevosopiston alaiseksi toiminnaksi vuonna 1996. Vuonna 1990 valmistui 12 ensimmäistä suomalaista ratsastusterapeuttia ja yli puolet heistä toimii nykyään ratsastusterapiakouluttajina. (Selvinen 2011, 17–18.)

Suomalainen terveydenhuoltojärjestelmä on myös antanut virallisen ja hyväksytyt aseman ratsastusterapialle. Ratsastusterapia otettiin heti korvattavien kuntoutusmuotojen piiriin Kansaneläkelaitoksessa, jonka vastuulla vaikeavammaisten kuntoutus on. Suomalaisen ratsastusterapian kehityksessä tällä on ollut suuri merkitys, koska ilman maksajatahoa terapiamuotoa ei olisi voitu kehittää näin pitkälle. (Pitkänen 2008, 17; Selvinen 2011, 18.)

Pohjois-Suomen alueella toimii kahdeksan ratsastusterapeuttia, joista kaksi työskentelee Lapin läänin alueella. Pohjois-Suomessa toimivista ratsastusterapeuteista puolet ovat fysioterapeutteja. Muut neljä ovat ammatiltaan psykoterapeutti, psykologi, toimintaterapeutti sekä nuoriso-ohjaaja. Koko Suomessa toimii 95 ratsastusterapeuttia. Suurin osa heistä toimii Etelä-Suomen alueella sekä Lounais-Suomen alueella. (Suomen ratsastusterapeutit ry 2013a.) Sosiaalipedagogista hevostoimintaa harjoittaa noin 48 ihmistä. (Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry 2011b).

2.3 Hevosavusteiset menetelmät

Equine Assisted Activities (EAA) eli hevosavusteinen toiminta tarkoittaa toimintaa, jonka keskiössä ovat asiakas, ohjaaja, tarvittaessa asiakkaan avustaja sekä hevonen. Toiminta voi käsittää melkein mitä tahansa aktiviteetteja, jotka liittyvät hevosten hoitoon tai käsittelyyn, joko maastakäsin, hevosen selästä tai hevuskärryiltä. (HETI 2013; Path International 2013.)

Hevosavusteisia menetelmiä käyttävät työssään apuna muun muassa fysioterapeutit, puheterapeutit, psykoterapeutit ja kasvatustyötä tekevät ammattilaiset. Ihmisen ja hevosen välisen vuorovaikutuksen monipuoliset hyödyt ovat jo laajasti tunnustettu. Hevosavusteisia menetelmiä hyödyntämällä voidaan saada hyötyä ihmisen fyysisten, psyykkisten, emotionaalisten tai luovuuksien vaatavien kykyjen parantamiseen. (HETI 2013.)

2.3.1 Ratsastusterapia

Laajimmin tunnettu hevosavusteisen toiminnan menetelmä on Equine Assisted Therapy (EAT) eli ratsastusterapia. Se on hoitomuoto, jossa käytetään apuna hevosta ja talliympäristöä. Ratsastusterapia on toiminnallista terapiaa ja kokonaisvaltaista kuntoutusta, jossa ihminen on mukana kehollaan, tunteillaan sekä ajatuksillaan. Hän on tilanteessa koko ajan kosketus-, tunne- ja liikevuorovaikutuksessa hevosen ja sen elinympäristön kanssa. Terapian tarkoituksena voi olla parantaa asiakkaan fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista hyvinvointia. Kuntoutuksen tavoitteet määritetään potilaan tarpeiden mukaan. Terapiaa toteuttaa koulutettu ratsastusterapeutti yhdessä koulutetun ja työ-

hön soveltuvan hevosen kanssa. (Suomen ratsastusterapeutit ry 2013b; Path International 2013.)

Terapiassa painottuvat asiakkaan tarpeen ja ratsastusterapeutin pohjakoulutuksen mukaan muun muassa motoriset, pedagogiset tai psykologiset tavoitteet. Ratsastusterapian on tarkoitus olla tavoitteellista, suunnitelmallista ja yksilöllistä kuntoutusta. Kuntoutujalle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ratsastusterapeutilta vaaditaan ammattitaitoa ja herkkyyttä havainnoida ja ohjata ihmisen ja terapiahevosen välistä vuorovaikutusta oikealla tavalla. Ratsastusterapia on usein osa asiakkaan kokonaiskuntoutusta, mikä tulee huomioida terapian suunnittelussa. (Suomen ratsastusterapeutit ry 2013b.)

Ratsastusterapian tavoitteena on oppia oman kehon, mielen ja käyttäytymisen hallintaa, ei ratsastustaitojen opettelua. Ratsastusterapia sekoitetaan usein vammaisratsastukseen, joka ei ole sama asia kuin ratsastusterapia. Vammaisratsastus on erityisryhmille suunnattua harrastustoimintaa, jossa on tarkoitus oppia ratsastamaan vammasta huolimatta. (SRL 2013a.) Terapia on aina tavoitteellista sekä kuntouttavaa toimintaa. Ratsastusterapian tavoitteet ovat aina yksilöllisiä, joiden pyrkimyksenä on tunteiden ja opittujen taitojen siirtäminen jokapäiväiseen elämään. Ensisijainen vaatimus ratsastusterapiassa on aina turvallisuus, jonka edellytyksenä on toimiva ja luottamuksellinen vuorovaikutus terapeutin, hevosen ja asiakkaan välillä. (Suomen Ratsastusterapeutit ry 2013b.)

Hevosesta välittyy sen liikkeessä noin sata moniulotteista, symmetristä ja rytmistä liikeimpulssia ratsastajaan. Impulssit ovat hyvin samankaltaisia kuin ihmisen kävelyssä. Kävelemään kykenemätön liikuntavammaisen saa hevosen selässä istuessa sensomotorisen kokemuksen kävelystä. Kävelyn harjoittaminen onkin usein yksi ratsastusterapian keskeisimmistä tavoitteista. Niinpä hevonen tarjoaa uuden hoitomuodon kävelyn harjoitteluun. Hevosella on noin 1,5 astetta korkeampi ruumiinlämpö kuin ihmisellä. Hevosen lämpö yhdistettynä sen olemukseen ja liikkeisiin saavat aikaan vaikutuksen, jota on

mahdotonta saada aikaan mekaanisesti. (HETI 2013; Suomen Ratsastusterapeutit ry 2013b.)

Hevosen liikkeet vaikuttavat ratsastajaan tasapaino-, tunto- ja liikeaistijärjestelmien kautta. Aistimukset parantavat tietoisuutta omasta kehosta, mikä parantaa liikkeiden suunnittelua ja toteutusta. Ratsastusterapiassa käytettävän hevosen lisäksi talliympäristö mahdollistaa monipuolisia haju-, näkö- ja kuuloaistikokemuksia. Niinpä ratsastusterapia kehittää kaikkia motoriikan osa-alueita monipuolisesti. Maastossa liikkuminen kehittää kestävyyttä ja tallityöskentelyssä ja hevosia hoidettaessa käsien käyttö harjaantuu. Ratsastuksessa istunta on tehokas alkuasento vahvistamaan pään ja vartalon hallintaa sekä tasapainoa. Hevosen liikkeet vaativat myös ratsastajalta reagoitua liikkeisiin ja mobilisoivat siten erityisesti selkärankaa, lantiota ja lonkkia. Hengitykseen ja puheen tuottamiseen hevosen rytmi vaikuttaa positiivisesti, tehostaen hengityslihasten käyttöä. Ratsain sekä maastakäsin hevosen kanssa työskentely voi auttaa hahmottamaan avaruudellisia suhteita. (Suomen ratsastusterapeutit ry 2013b.)

Ratsastusterapiaa on alettu käyttää lisääntyvässä määrin myös psyykkisen kuntoutuksen tukena. Psyykkisessä kuntoutuksessa voidaan hyödyntää eläimen luontaista herkkyyttä tunteille. Se antaa mahdollisuuden käyttää hevosta peilinä, sekä tulkkina ihmisen tunteille ja käyttäytymismalleille. Ratsastusterapiassa vuorovaikutukselliset tavoitteet korostuvat ihmisillä, joilla on psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia. Hevosen kanssa toimiminen mahdollistaa monipuolisia ja haastavia vuorovaikutustilanteita, joissa kommunikaatiokyvyt voivat kehittyä. Ratsastusterapialla on myös kasvatuksellisia vaikutuksia, jolloin kohderyhmänä voivat olla henkilöt joilla on sosiaalisia vaikeuksia. Eläimen kanssa toimiminen kehittää itsehillintää, parantaa keskittymiskykyä ja lisää kykyä noudattaa ohjeita. Talliympäristö ja hevonen antavat selkeät rajat ja tarjoavat konkreettista toimintaa, joka on monipuolista sekä kokonaisvaltaista. Omaa minäkuvaa, sekä itsetuntoa vahvistavat onnistumisen tunteet, pelon voittaminen ja omiin kykyihin luottamisen vahvistuminen. (Selvinen 2011, 15; Suomen ratsastusterapeutit ry 2013b.)

2.3.2 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta tarkoittaa syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisen kasvun tukemisessa käytettävää toimintamuotoa. Toiminnan lähtökohtina ovat hevosen ja ihmisen vuorovaikutus sekä talliympäristö, mihin toiminta sijoittuu. (SRL 2013b.)

Sosiaalipedagogiikan teoria muodostaa toiminnan peruselementit, jotka ovat toiminnallisuus, yhteisöllisyys, elämyksellisyys ja dialogisuus. Kaikki perustuu yksilön omaan kokemukseen ja oman oppimisen kautta asioiden oivaltamiseen. Hevosta voidaan käyttää apuna ilmaisemaan asioita, joista myös oma hyvinvointi syntyy eli esimerkiksi terveellinen ravinto, säännölliset ruoka-ajat, puhtaus, sopiva liikunta ja riittävä lepo. (SRL 2013b.)

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa voidaan käyttää sosiaalista syrjäytymistä ehkäisevänä toimintana esimerkiksi koulupudokkaiden motivoimiseen. Hevostoiminta sosiaalisena kuntoutusmenetelmänä voi olla esimerkiksi psykiatrisilla potilailla tai päihdekuntoutujilla tallissa erialisten töiden tekemistä. Lastensuojelun ja avohuollon ratsastusryhmät käyttävät hevostoimintaa harrasteena ja sosiaalistajana. (Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry 2011a.)

Sosiaalinen hevostoiminta on osana sosiaalista kuntoutusta, joka on aikuisen ohjaamaa ja ennalta suunniteltua. Se eroaa ratsastusterapiasta siten, että sosiaalisessa hevostoiminnassa korostuu yhteisön vuorovaikutus ja tuki yksilönäkökulman rinnalla. Toiminnan kohderyhmänä voivat olla aikuiset, nuoret tai lapset. (Itä-Suomen yliopisto 2013.)

2.3.3 EASEL® – menetelmä

EASEL®-menetelmä (Experiential Sosial Emotional Learning) on tunnetaito-ohjausta hevosen kanssa. EASEL®-menetelmä on työmuoto, jonka tarkoituksena on vahvistaa ammattitaitoa sekä antaa työkaluja ja -tapoja ihmisille, jotka työkseen ohjaavat muita. Menetelmän on kehittänyt Mari Louhi-Lehtiö, joka on työskennellyt käytösongelmista kärsivien nuorten kanssa. Menetel-

män kehitys on alkanut 1990-luvulla. Nykyään EASEL®-ohjaajia on jo yli sata Suomessa, Ruotsissa, Belgiassa sekä Ranskassa. Suomen Työnohjaajat ry on hyväksynyt EASEL®Coach-koulutuksen työnohjaajakoulutukseksi. (Easel®Trainig 2013a.)

EASEL®-koulutuksen menetelmällä on tarkoitus auttaa vahvistamaan ihmisten omia ja ohjattaviensa tunnetaitoja. Tavoitteena on saada parannettua ihmisten kykyä selvitä eri elämäntilanteissa. Sillä on tarkoitus lisätä vuorovaikutustaitoja, niin ihmisten kuin eläinten kanssa toimimiseen. (Easel®Trainig2013a.) Suomessa ja ulkomailla EASEL®-menetelmiä käytetään psykososiaalisessa kuntoutuksessa muun muassa lastensuojelutyössä, päihdekuntoutuksessa, kouluissa, työnohjauksessa, itsensä kehittämissämissä esimiesvalmennuksissa sekä Green Care-tiloilla. Menetelmät soveltuvat käytettäväksi myös terapiatyössä esimerkiksi toiminta-, perhe- tai psykoterapiassa. (Riesenin 2013, 41.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää, mitä edellytyksiä ja vaatimuksia yrittäjälle hevosavusteisten menetelmien käyttö asettaa. Tavoitteena työssä oli löytää toimintaan kohdistuvat haasteet ja kehitystarpeet sekä selvittää millaista hevosavusteista toimintaa Lapissa on. Tarkoitus oli selvittää, miten yrityksissä näitä haasteita on kohdattu ja miten niitä on ratkaistu.

Toimeksiantajana työlleni toimi Green Care Lappi –hanke. Hanke halusi saada lisää tietoa Lapissa toimivista hevosyrityksistä ja niiden tarjoamista palveluista. Hankkeen puolesta toivottiin, että tutkimuksessa painottuisivat turvallisuuden näkökulmat sekä kävisi ilmi, millaisia asiakasryhmiä yrityksissä käy, miten ympäristössä on huomioitu hevosavusteinen toiminta ja miten toiminnan rahoitus on järjestynyt.

3.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni on laadullinen eli kvalitatiivinen ja tutkimusmenetelmäksi valitsin haastattelun. Haastattelumenetelmäksi valitsin teemahaastattelun, koska se oli mielestäni tutkimusongelmani kannalta paras tapa saada tarvittavaa tietoa. Kaikki haastateltavat tilat ovat palveluiltaan erilaisia ja niissä tuli eritaivoin tutkimusongelman asiat esille. Siksi tutkimusmenetelmän tulee olla sellainen, että haastattelun voi toteuttaa eri näkökulmia painottaen eri yrityksissä.

Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja, jotka toteutin vieraillemalla yrityksissä. Kaikki haastattelut nauhoitin sen takia, että haastattelutilanteissa pystyin keskittymään pelkästään keskusteltavaan asiaan, eikä huomiota tarvinnut kiinnittää muistiinpanojen tekemiseen. Haastateltavien oli myös helpompi puhua, kun asiat eivät keskeytyneet kirjoittamisen takia.

Teemahaastattelussa poimitaan keskeiset teema-alueet tai aiheet tutkimusongelmasta, joita on välttämätöntä haastatteluissa käsitellä, jotta tutkimuksessa vastataan tutkimusongelmaan. Haastattelun aikana ei ole väliä missä järjestyksessä asioita käsitellään. Tavoitteena on, että vastaaja voi antaa oman kuvauksensa kaikista teema-alueista. (Vilkkä 2007,101 - 102.) Teema-

haastattelu on hyvin lähellä syvähaastattelua, joka on täysin strukturoimaton ja siinä käytetään vain avoimia kysymyksiä. Ainoastaan keskusteltava ilmiö on määritelty. (Sarajärvi - Tuomi 2013, 75.)

Mielestäni haastatteluni oli teemahaastattelu, jossa välillä keskustelu eteni syvähaastattelun tavoin. Tällöin haastateltava kertoi teemasta ilman tarkkoja kysymyksiä. Haastateltavien henkilöiden tarjoamat palvelut ovat erialaisia ja siten myös heillä käy erilaisia asiakkaita. Tästä johtuen haastattelut etenivät hieman eri tavoin. Teema-alueita kävimme läpi eri järjestyksissä ja toisten kanssa painottuivat eri asiat kuin toisten, riippuen heidän palveluistaan ja asiakaskunnastaan. Haastattelut etenivät hyvin vapaamuotoisesti ja haastateltavat saivat vapaasti kertoa teemoittain omasta toiminnastaan. Teema-alueet olin määrittänyt etukäteen ja kaikkien kanssa niitä käsiteltiin.

Sanallisessa viestinnässä on aina riskinsä tulkintaongelmiin. Tämän takia olisi hyvä tarkistaa, millä tavalla haastateltava ymmärtää kysymyksessä käytetyt sanat. Kohderyhmän tuntemus auttaa kysymysten muotoilussa. Riskinä on, että kysymysten muoto voi peilata haastattelijan käsityksiä tutkittavasta asiasta. Jos haastateltava tunnistaa haastattelijan ennakkokäsitykset saattaa hän vastata kysyjän toivomalla tavalla, eikä omien kokemusten tai käsitysten mukaan. Jos näin käy, lopullinen tutkimusaineisto ei välttämättä vastaa tutkimusongelmaan, tutkimuskysymyksiin eikä tutkimuksen tavoitteet voi täyttyä. (Vilkkä 2007, 104 - 105.) Haastattelussa jokaisen teema-alueen pääkysymys on melko laaja, johon jokainen haastateltava vastasi siinä määrin miten omasta toiminnastaan pystyi kertomaan. Pyrin haastattelutilanteessa saamaan kaiken tarpeellisen tiedon kysymällä sen jälkeen tarkempia kysymyksiä.

3.2 Aineisto

Haastattelussa teema-alueina olivat yrityksen ja yrittäjän tausta, koulutus ja asiantuntijuus, asiakkaat, hevoset, ympäristö ja yrityksen tulevaisuus. Työni tarkoituksena oli selvittää, millaisia vaatimuksia ja edellytyksiä hevosavusteisten menetelmien käyttö asettaa talliyrittäjälle. Lähestyin yrittäjiä aluksi

sähköpostitse sekä puhelimitse ja kysyin lupaa haastatteluun. Valikoin nämä viisi yrittäjää, joita haluaisin haastatella opinnäytetyöhöni ja kaikki viis suosituvat haastatteluun. Haastateltavat saivat ennakkoon tietoa, mihin aiheeseen haastattelu liittyy. Yrittäjät esiintyvät työssä nimettöminä.

Otin yhteyttä haastateltavia keväällä 2013 ja haastattelut toteutin kesäkuun ja elokuun välisenä aikana. Haastattelut kestivät noin 50–80 minuuttia. Toteutin haastattelut vieraillemalla yrityksissä. Samalla näin yrityksen toimintaympäristön ja luulen, että yrittäjien oli helpompi kertoa toiminnastaan ja ympäristöteemasta, kun olimme heidän omassa työympäristössään.

Haastattelujen jälkeen litteroin eli kirjoitin nauhoitetuista haastatteluista oleelliset asiat mahdollisimman tarkasti tekstiksi, jota pystyin helpommin käyttämään tulosten analysoinnissa. Analysoitava aineisto on aina kuva- tai tekstimuodossa. Tekstimuotoon muutettu haastatteluaineisto helpottaa aineiston läpikäyntiä, ryhmittelyä ja luokittelua. (Vilka 2007, 115.)

3.3 Haastateltavat

Tutkimuksen haastateltavat yrittäjät valikoituivat Lapista Rovaniemen seudulta. Haastattelu kohdistui Lapin lääniin, koska hanke toimii Lapissa ja tietoa haluttiin siltä alueelta. Lapissa hevosavusteinen toiminta on vähäisempää kuin etelässä ja ratsastusterapia, että erityisratsastustoiminta ovat painottuneet Etelä-Lappiin.

Ensimmäisenä haastattelemani yrityksen A palveluja ovat terveydenhuollon palvelut ja erityisratsastuspalvelut. Toimipaikkoja yrityksellä on kaksi, toimistotilat sekä terapiakeskus, jossa ratsastusterapiat toteutetaan. Terapiakeskuksella tuotetaan ratsastusterapia- ja erityisratsastuspalveluja sekä toimintaterapiaa. Toimintaterapiaa yrityksessä tuotetaan määrällisesti eniten ja sen jälkeen eniten ratsastusterapia.

Yritys A on osakeyhtiö, joka on perustettu vuonna 2008. Terapiatalli on valmistunut vuonna 2009 ja silloin yrityksessä on alkanut ratsastusterapiatoiminta. Kokoaikaisia työntekijöitä yrityksessä on kolme, psykologi, toimintaterapeutti sekä yrityksen hallinnoija. Osa-aikaisena työskentelee erityisratsastuk-

sen ohjaaja, kaksi psykologia ja toimintaterapeutti. Yrityksen tiloissa toimii lisäksi vuokralla fysioterapeutti-ratsastusterapeutti, sekä kaksi muuta fysioterapeuttia.

Yritys B on hevosten täysihoitoa, ratsastustunteja, ravureiden valmennusta, maastoratsastusta sekä luonnollisten hevosmiestaitojen opetusta tarjoava yritys. Tallin pito on aloitettu vuonna 2003, mutta siitä ei ole ollut tarkoitus tehdä yritystoimintaa vaan oma harrastus. Kysynnän lisääntyessä toimintaa on kasvatettu ja noin kymmenen vuoden aikana yrityksen toiminta on pikkuhiljaa kehittynyt nykyiselleen. Vuonna 2007 yrittäjä on jäänyt pois päivätyöstään ja alkanut täysipäiväisesti pyörittää yritystoimintaa. Hänen puolisonsa hoitaa ravureiden treenaamista, mutta käy muualla töissä. Yritys ei työllistä muita henkilöitä ja yrittäjä toimii toiminimellä.

Viimeisen vuoden yrittäjä B on kehittänyt yhteistyössä tutkijan ja työvoimaohjaajan kanssa hevosavusteista johtajuuskoulutusta, joka on tulossa jossain vaiheessa yrityksen palvelutarjontaan mukaan. Toistaiseksi tämä on vielä keskeneräinen palvelu, joka on ollut koekäytössä.

Yrittäjä C on myös aloittanut toiminnan pikkuhiljaa. Hänelläkin on vahva hevestausta ja siitä syntynyt ajatus, että hevosista voisi tehdä itselle työn. Nykyiselle tilalle yrittäjä on tullut kahdeksan vuotta sitten. Ensimmäiset hevoset tilalle ovat tulleet seitsemän vuotta sitten. Ennen kokoaikaiseksi yrittäjäksi ryhtymistä yrittäjä C on työskennellyt yliopistossa. Yrittäjä on ensin päättänyt jäädä virkavapaalle työstään, jotta voi laajentaa yrityksen toimintaa. Tämän jälkeen hän on lopettanut päivätyön ja jäänyt kokoaikaiseksi yrittäjäksi, jolloin hevosmäärä on kasvanut ja yrittäjä on kouluttautunut lisää. Hän tekee yritystoimintaa toiminimellä.

Yritys C on kokonaisvaltaista hevostoimintaa tarjoava yritys. Yritys ei ole perinteisesti ajateltu ratsastustalli eikä vaellustalli, vaan ajatuksena on tarjota kokonaisvaltaisempaa hevosharrastamista asiakkaalle. Ideana ei ole vain opetella ratsastamaan, vaan tilalla lähdetään siitä, että opetellaan kommunikoidaan hevosen kanssa ensin. Vuorovaikutus hevosen ja ihmisen välillä korostuu muutenkin kaikessa tekemisessä. Ryhmäkoot yrittäjä pitää pieninä

ja palvelu on yksilöllistä. Ratsastuksia toteutetaan myös maastossa, jolloin toimintaan tulee mukaan luonnossa liikkuminen ja sen vaikutukset.

Vuonna 2011 yrittäjä C on aloittanut EASEL®Ohjaaja-koulutuksen ja siitä hän on valmistunut vuonna 2012. Nyt hän on jatkamassa tätä koulutusta työnohjaaja opinnoilla. Tämän myötä EASEL®-menetelmän käyttö on tulossa enemmän näkyvään yrityksen palveluissa.

Yrittäjä D tekee toiminimellä ratsastusterapiaa vuokratiloissa Yritys A:ssa. Hänellä on terapiakeskuksessa kaksi hevosta. Hän on koulutukseltaan fyysioterapeutti ja tehnyt pitkään niitä töitä ennen kuin aloitti vuonna 2004 ratsastusterapia täydennyskoulutuksen. Hän on valmistunut vuonna 2007 ratsastusterapeutiksi. Nykyään yrittäjä tekee työkseen ratsastusterapiaa kokopäiväisesti.

Yrittäjä E on ratsastuskoulu-yrittäjä. Yrityksessä on kaksi varsinaista yrittäjää ja yksi palkattu kokoaikainen työntekijä. Molemmat yrittäjät ovat päivätoisissa muualla ja pyörittävät yritystä muun työn sivussa. Yrityksen tarjoamia palveluja ovat ratsastustunnit sekä hevosten täysihoito. Lisäksi he tarjoavat erityisratsastustoimintaa. Yrityksen yhtiömuoto on Ky. Toiminta on lähtenyt alulle tarpeesta saada omalle hevoselle talli. Kysyntää hevosten täysihoitopalveluille on kuitenkin ollut enemmänkin, joten toimintaa on kysynnän mukaan laajennettu ja sen jälkeen mukaan on tullut ratsastustuntitoiminta.

4 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

Tässä luvussa käsittelen jokaista tutkimukseni teema-aluetta tarkemmin ja käyn läpi haastateltavien vastauksia kunkin teeman kysymyksiin. Käsiteltäviä aiheita ovat lainsäädäntö, asiakkaat sekä rahoitus, josta tarkemmin käyn vielä läpi eri tukia ja avustuksia, vakuutukset sekä turvallisuus, koulutus ja asiantuntijuus, ympäristö, apuvälineet ja hevoset sekä markkinointi, kilpailu ja kysyntä. Turvallisuus tulee esille monessa teemassa, koska kaikki osa-alueet liittyvät tavallansa turvallisuuden takaamiseen.

Kaikkien viiden yrittäjän palvelut ovat erialisia ja myös heidän asiakkaat ovat hyvin erialista palvelua tarvitsevia. Siksi jonkun teema-alueen asiaa on toisen yrittäjän kanssa käsitelty enemmän kuin toisen.

4.1 Lainsäädäntö

Lääkinnällisen kuntoutuksen palvelut kuuluvat osana kansanterveyslaissa ja erikoissairaanhoidolaissa tarkoitettuun sairaanhoitoon. Kunnilla on velvollisuus järjestää asukkailleen nämä palvelut. Kuntien järjestämien vammaispalvelujen ja sosiaalihuollon avulla on tarkoitus tukea vammaisia, kehitysvammaisia, vajaakuntoisia, päihdeongelmaisia ja vanhuksia sekä henkilöitä, perheitä tai yhteisöjä, joilla on toimintakyvyn ongelmia tai turvattomuutta. Näitä palveluja toteutetaan kuntouttavina sosiaalipalveluina, vanhustenhuoltona, vammaispalveluina, päihdehuollon kuntouttavana toimintana, työ- ja toimintakeskusten palveluina sekä elintapoihin ja elinoloihin vaikuttamisena. (Kuntoutussäätiö 2013.)

Kelan kuntoutuksen kohderyhmään kuuluvat henkilöt, joilla on sairauden tai vamman aiheuttama työkyvyttömyyden uhka tai työkyky on jo oleellisesti heikentynyt. Kohderyhmää ovat myös muut kuntoutuksen tarpeessa olevat työikäiset henkilöt. Kuntoutusmenetelminä ovat lääkinällinen tai ammatillinen kuntoutus. (Kuntoutussäätiö 2013.)

Yksikään tutkimushenkilöistä ei kokenut, että lainsäädäntö olisi rajoittanut toimintaa tai aiheuttanut ongelmaa toiminnan kuluessa. Yrittäjä A toteaa, että lainsäädäntö on koko toiminnan osalta selkiyttävää, koska toimintaa ohjaavat

sekä terveydenhuollon lainsäädäntö, että hevospuolen lainsäädäntö. Lainsäädäntöön oltiin kaikin puolin tyytyväisiä eikä siihen osattu toivoa mitään erityistä kehitettävää tai muutettavaa.

4.2 Asiakkaat ja rahoitus

Tässä luvussa kerron millaisia asiakkaita yrityksissä käy ja miten toiminnan rahoitus on järjestynyt. Olen jakanut yritykset kahden otsikon alle. Ensin kerron yrittäjien A ja D asiakasryhmistä ja rahoituksesta, koska heidän toiminnassaan yhtenä maksajatahona toimii Kela. Yritykset B, C ja E eivät toimi yhteistyössä Kelan kanssa. Kolmannessa alaluvussa käsittelen EU:n rahoituksia ja hanketukia sekä yrittäjien saamia tukia toimintansa aikana.

4.2.1 Yritykset A ja D

Kela luokittelee ratsastusterapian avoterapiaan. Avohoitoihin kuuluvat erilaiset suunnitellut yksilölliset terapiat, kuten fysioterapia tai toimintaterapia, joiden erityismuotoina voidaan käyttää ratsastusterapiaa. Yleensä terapian pituudeksi määritellään vuosi tai enintään kolme vuotta kerrallaan. Terapioita voidaan järjestää ryhmä- tai yksilöterapiana. (Kela 2013.)

Käytettäessä ratsastusterapiaa kuntoutuksessa, se voi korvata osan tai vuorotella fysio- tai toimintaterapian kanssa. Lisäksi ratsastusterapia voi toimia tukena muulle terapialle. Ratsastusterapian tarve tulee kuntoutussuunnitelman laatijan arvioida suunniteltaessa asiakkaan terapiaa. Pitää ottaa huomioon myös muut saatavilla olevat käyttökelpoiset terapiat, kun arvioidaan ratsastusterapian tarvetta ja kestoaikaa. Ratsastusterapia ei saa lisätä toiminta- tai fysioterapian kokonaismäärää. Kuntoutussuunnitelmasta täytyy käydä ilmi, miten ratsastusterapia korvaa tai tukee toiminta- tai fysioterapiaa, kuntoutuksen tavoitteet ja sen kesto, sekä kuka terapian toteuttaa ja miten yhteistyö on järjestetty. Ratsastusterapian tuloksellisuus määrittää, kuinka kauan sitä käytetään osana terapiaa muiden muotojen lisäksi. (Kela 2007, 7.)

Lääkinnällisenä kuntoutuksena ratsastusterapiaa voidaan myöntää vaikeavammaiselle alle 65-vuotiaalle, jos hänellä on motorisia ongelmia, muun muassa poikkeava tonus, asymmetria, asento- ja tasapainoreaktioiden puutteel-

lisuutta, vartalon puutteellista hallintaa tai sitä käytetään kontraktuurien ja virheasentojen ehkäisemiseen tai jo syntyneiden lievittämiseen. Jos ratsastusterapian edellytyksenä on tukea oma-aloitteisuutta ja jäsennyttää toimintakykyä tai aistitiedon tarkoituksenmukaista hyväksikäyttöä, voidaan se katsoa lääkinnällisenä kuntoutuksena autismiin ja kehitysvammaisuuteen. Myös, jos kuntoutuja torjuu fysioterapian lääkinnällisenä hoitomuotona, voidaan ratsastusterapiaa käyttää välivaiheen motivointikeinona. (Kela 2007, 8; Ratamaa 2008.)

Terapiaan pääsemisen edellytyksenä on, että Kela maksaa siitä korkeampaa erityishoidontukea tai eläkettä ja se on kuntoutustyöryhmän tai lääkärin suositus kuntoutussuunnitelmassa. Maksajana voivat toimia myös vakuutusyhtiöt, sairaanhoitopiiri, kuntayhtymät, kunnat tai asiakas itse. Kuntoutuksena aloitettu ratsastusterapia voi joskus jatkua hoitajakson jälkeen sosiaalisena harrastuksena potilaalla, mutta se ei kuulu Kelan järjestämisvelvollisuuden piiriin. (Kela 2007; Ratamaa 2008.)

Ratsastusterapiaan tullaan aina läheteellä. Lähettäviä tahoja Yritys A:ssa ovat lastenpsykiatria, nuorisopsykiatria, perheneuvola ja sosiaalitoimi. Tällöin maksajatahona toimivat terveyskeskukset eli kunnat. Yhteistyötä yritys tekee myös Kelan kanssa. Erityisratsastuksen osalta maksajatahoja on vielä enemmän. Palvelua saattaa ostaa palvelukodit, Erityislasten omaiset ELO ry, Balanssi ry, erityisluokat, jolloin maksajan on koulu tai asiakas maksaa itse palvelun.

Yritys A:n toiminnan alettua asiakkaat tulivat Rovaniemen ulkopuolelta, koska Rovaniemen terveyskeskukselle ratsastusterapia oli uusi palvelumuoto ja siellä mietittiin pitkään aletaanko sitä käyttää. Kun Rovaniemen kaupunki alkoi ostaa palveluita, painotus on muuttunut niin, että valtaosa asiakkaista asuu Rovaniemellä. Joitain asiakkaita kulkee Kemijärveltä ja Tervolasta. Maksajatahoja ovat myös Pello, Kolari ja Kuusamo, mutta asiakkaat ovat Rovaniemelle sijoitettuja lapsia, joten he kulkevat ratsastusterapiaan Rovaniemeltä.

Kela järjestää yritys A:n asiakkaille taksikuljetuksen terapiaan tai joidenkin lasten vanhemmat kuljettavat heidät itse Rovaniemen alueelta ja Kela maksaa siitä korvauksen. Taksi kuljetus on järjestetty myös Kemijärveltä asti, mutta silloin asiakkaalla on omavastuuosuus siitä. Yrittäjä A:n asiakkaat eivät juuri vaihdu vaan suurin osa on jatkuvasti, yleisimmin kerran viikossa, käyviä.

Yrittäjä A:n mukaan terveyskeskus antaa asiakkaille alustavaa tietoa siitä, mitä ratsastusterapia on, ja mitä terapiassa tehdään. Tämän takia itse yrittäjän ei ole tarpeellista antaa ennakkotietoa uusille asiakkaille. Kun asiakas tulee terapiaan, lähdetään liikkeelle niin pikkuhiljaa ja perusasioista, että ennakko-ohjeistuksille ei ole yrittäjän mukaan tarvetta. Jo asiakkaan lähettävä taho tekee selväksi sen, että toiminta ei ole ratsastuskoulutyypistä tekemisestä, jossa tavoitteena on oppia ratsastamaan. Ratsastusterapiassa on kysymys terapiasta, jossa joutuu käsittelemään myös hankalia asioita, ihan kuten perinteisessä terapiassakin. Kaikki uudet asiakkaat käyvät ennen ratsastusterapian alkua tutustumiskäynnin terapiakeskuksella, jossa yrittäjä käy asiakkaan kanssa tarkemmin läpi paikkoja, hevoset, varusteet ja säännöt.

Pääsääntöisesti Yrittäjä D:n asiakkaat tulevat Kelan läheteillä ja vain muutama lähete vuodessa tulee terveyskeskuksen kautta. Terveyskeskus on ollut yrittäjän mukaan vaikein saada maksajaksi ratsastusterapiatoimintaan ja sen eteen on pitänyt tehdä työtä, että asia tulisi tunnetummaksi hoitomuodoksi. Yrityksen asiakkaat kulkevat Kelan maksamilla taksikykydeillä, kuten yrittäjä A:n asiakkaat. Suurin osa asiakkaista kulkee Rovaniemen alueelta ja loput tulevat Sodankylästä, Kemijärveltä, Kittilästä, Keminmaalta ja Kolaristakin on joskus käynyt asiakas. Asiakkaissa vaihtuvuus on vähäistä ja yrittäjällä on joitain sellaisia asiakkaita, jotka ovat olleet toiminnan alusta asti mukana. Toiminta painottuu kesään, koska on asiakkaita, jotka eivät pysty sairautensa tai vammansa takia pakkasessa olemaan.

Yrittäjä D:lläkin vaihtuvuus asiakkaissa on pientä, mutta kun uusi asiakas aloittaa terapian, yrittäjä soittaa ohjeistuspuhelun asiakkaalle, kun on saanut tämän lähetteen. Joillekin asiakkaille yrittäjä lähettää etukäteen lapun, jossa on tietoja muun muassa tallin sijainnista, minne voi jäädä odottamaan tera-

peutin tuloa, missä voi vaihtaa vaatteita, millaiset vaatteet olisi hyvä olla mukana, esimerkiksi ei kireitä housuja. Hän myös kysyy etukäteen onko asiakkaalla aiempaa kokemusta ratsastuksesta ja hevosista sekä tiedustelee asiakkaan kokoa sen takia, että osaa valita kumpaa hevosta käyttää.

4.2.2 Yritykset B, C ja E

Yrityksen B asiakkaat tulevat suurimmaksi osaksi Rovaniemen kunnan alueelta. Pellosta ja Sodankylästä käy joitain asiakkaita, mutta he eivät käy ihan niin usein kuin muut. Pääasiassa asiakkaat ovat suomalaisia, mutta joitain ulkomaalaisia maastoratsastusasiakkaita käy vuosittain. Yrityksessä käy myös jonkin verran sijaishoitokotinuoria, mutta hekin ovat itsenäisesti käyviä ja maksat palvelun itse. Yrityksessä ei käy Kelan tai kaupungin kustantamina asiakkaita.

Yritys C:llä ovat vakioasiakkaat, jotka käyvät säännöllisesti. Lisäksi on erilaisia ryhmiä, joille on järjestetty esimerkiksi virkistyspäiviä, kehittämispäiviä, lasten syntymäpäiviä, päiväohjelmaa, kokouksia ja liikuntailtapäiviä. Tilalla ovat kokoustilat sekä sauna. Yrityksessä C käy jonkin verran lievästi kehitysvammaisia ja liikuntarajoitteisia asiakkaita. Näille lapsille ja nuorille toiminta on harrastusmahdollisuus, jossa he saavat yksilöllisempää ohjausta, mutta toiminta ei ole terapiaa eikä kuntoutusta. Monella näistä lievästi liikuntarajoitteisista on taustalla ratsastusterapiaa. Terapian loputtua he ovat halunneet itsenäisesti jatkaa ratsastusta harrastustoimintana ja kunnoltaan he kuitenkin ovat sellaisia, että eivät pärjää esimerkiksi isossa ratsastuskoulussa. Näille asiakkaille yrittäjä pitää yksilötunteja, mutta joskus asiakkaita tulee ryhmänä. Nämä asiakkaat ovat lievästi liikuntarajoitteisia ja liikkuvat itsenäisesti ja puhuvat. Kaikki asiakkaat ovat sellaisia, etteivät tarvitse avustajaa. Asiakkaat järjestävät kuljetukset tallille itse ja kustantavat palvelun myös itse. Yritys ei tee yhteistyötä Kelan tai kaupungin kanssa.

Yritys E:ltä Rovaniemen kaupunki ostaa erityisratsastuspalvelua. Nuorisopalvelukeskuksesta yrityksessä käy joka kevät ja syksy kaksi ryhmää viiden keran jaksoissa erityisratsastuksessa. Ajankohdat on määritelty kevääseen,

jolloin ei ole vielä liian kuumaa ja syksyyn, jolloin ei ole vielä liian kylmää. Tällä hetkellä nämä määrät tuntuvat molemmista osapuolista riittävilä. Asiakkailia ei ole avustajia mukana, vaan jokainen asiakas saa oman hevosen ja avustajan tallin puolesta. Riittävällä avustajien määrällä pyritään takaamaan turvallisuutta. Asiakkaat tulevat omilla kyydeillä ja he kustantavat ne itse.

Yrittäjä E:n asiakkaille kaupunki antaa ohjeistusta erityisratsastuksesta. Suurin osa asiakkaista on samoja ja vaihtuvuutta on vähän. Yrityksestä ei lähetetä ennakko-ohjeita asiakkaille. Kun asiakkaat tulevat tallille, ensimmäisenä heille annetaan ohjeistus, miten tallilla toimitaan ja käyttäydytään sekä käydään läpi säännöt. Asiakkaille kerrotaan, että heidän pitää sanoa jos eivät pysty jotain tekemään tai jokin asia pelottaa liikaa.

4.2.3 Tuet ja avustukset

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman hanketuilla on tarkoitus edistää maaseutuyhteisön hyvinvointia, heidän ideoiden kehittämistä ja kasvua. Tarkoitus on kannustaa maaseudun toimijoita yhteiseen kehitystyöhön. Hankkeilla edistetään yrittäjyyttä, kannustetaan organisaatioita yhteiseen kehittämistyöhön ja huolehtimaan ympäristöstä. Hanketukia käytetään erilaisiin tarkoituksiin: koulutukseen, kehittämiseen, tiedonvälitykseen ja yleishyödyllisiin investointeihin. (Mavi 2012, 2.)

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa hallinnoi maa- ja metsätalousministeriö. Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta eli EU:n maaseuturahastosta Suomi saa varoja maaseudun kehittämiseen. Euroopan maatalousrahaston avulla edistetään maa- ja metsätalouden kilpailukyvyyn parantamista, maiseman ja ympäristön parantamista, maaseudun elinkeinoelämän monipuolistamista ja maaseutualueiden elämänlaadun parantamista. EU-osuus rahoitukseen on vain yksi osa, lisäksi tulee kansallinen rahoitusosuus, joka sisältää valtion ja kuntien varoja. Yksityisestä rahoituksesta tulee kolmas osuus kokonaisrahoituksesta. Rahaston tuen täytyy olla yhdenmukaista ja yhteensopivaa yhteisön muiden tukitoimenpiteiden kanssa ja komission ja jäsenvaltioiden tulee huolehtia siitä. (Maaseutu.fi 2013; Euroopa 2012.)

Lapissa toteutettavia EU-ohjelmia ovat muun muassa Pohjois-Suomen Euroopan aluekehitysrahasto- ohjelma eli EAKR-ohjelma ja Manner-Suomen Euroopan sosiaalirahasto- ohjelma eli ESR-ohjelma. ESR-ohjelman tarkoituksena on tehdä investointeja, jotka tukevat työllisyyttä ja osaamista edistäviä hankkeita, sekä tukea yrittäjyyttä ja yritysten kehittämistä. EAKR-ohjelman tarkoitus on edistää innovaatiokykyä ja yritysten kasvua ja parantaa Pohjois-Suomen asemaa kansallisessa ja kansainvälisessä kilpailussa. (Lapin Liitto 2013a; Lapin liitto 2013b.)

Yritykset A ja E ovat saaneet EU-rahoitusta toiminnan aikana. Yrityksessä E on saatu rahoitusta EU-hankkeen kautta maaseuturahastosta ratsastuskentän laajennukseen. Tänä vuonna yritys E on hakenut rahoitusta maneesin rakentamiseen. Yrityksen A terapiatalli on rakennettu EU-tuella. Tuen saaminen edellyttää sitoutumista noudattamaan rakentamisessa kaikkia ehtoja, joita on asetettu. Säädökset asettavat minimimitat tiloille, mutta yrityksessä A on pyritty siihen, että säädöksissä määrättyihin mittoihin on laitettu vielä vähän lisää väljyyttä. Tämä lisää hevosten hyvinvointia sekä ihmisten ja hevosten turvallisuutta tallissa.

Maa- ja metsätalousministeriö on tehnyt asetuksen koskien tuettavaa rakentamista koskevia hevostalourakennusten rakennusteknisiä ja toiminnallisia vaatimuksia. EU- tukea saavan rakentajan tulee sitoutua noudattamaan näitä asetuksia. Suunnitellessa ja rakentaessa hevostalourakennusta täytyy noudattaa Suomen rakentamismääräyskokoelman määräyksiä ja ohjeita hevostenpidolle asetetuista eläinsuojeluvaatimuksista eläinsuojelulainsäädännöstä, maaseutuelinkeinojen ja maatalouden tukilainsäädännön ehtoja, sekä ympäristövaatimuksia, jotka on asettanut ympäristöhallitus. (Finlex 2009.)

4.3 Vakuutukset ja turvallisuus

Kaikilla haastateltavilla on toiminnan vastuuvakuutukset, joiden tarkoitus on antaa turvaa vakuutuksenottajan mahdollisen vahingonkorvausvelvollisuuden varalta. Yrityksen vastuuvakuutus korvaa yrittäjän virheestä koituneet kustannukset asiakkaalle. Yrityksissä B, C ja E on vastuuvakuutukset ja lisäksi asiakkaille suositellaan omaa tapaturmavakuutusta.

Yritys A:n sekä yrittäjä D:n toiminnassa on lisäksi potilasvakuutukset. Potilasvahinkolaki määrää, että potilasvakuutus täytyy olla terveyden- tai sairaanhoitotoimintaa harjoittavilla tämän lain mukaisen vastuun varalta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012). Potilasvahinkolain mukaan potilasvahinkovakuutuksesta korvataan potilaalle henkilövahingot, jotka aiheutuvat Suomessa annetusta terveyden- ja sairaanhoidosta. (Potilasvahinkolaki 1986.)

Kaikkien haastateltavien kanssa tuli kuitenkin esiin se, että paras vakuutus on, kun turvallisuuteen kiinnitetään tarpeeksi huomiota ja ennakoidaan riskitekijät. Tällöin lähes kaikki tapaturmat voidaan ehkäistä, kun hevoset ovat työhönsä soveltuvia, sekä palveluntarjoaja on tarpeeksi asiantunteva ja hallitsee tilanteen. Osalla yrittäjiä käy jonkin verran matkailijoita joiden kanssa vakuutukset on sovittu erikseen, koska he tulevat toisen yrityksen asiakkaana.

Jokainen haastattelemani yrittäjä on laatinut toiminnalleen turvallisuusasiakirja. Kuluttajapalveluja tarjoavien toiminnanharjoittajien on laadittava turvallisuusasiakirja kuluttajaturvallisuuslain mukaan. Turvallisuusasiakirjan tulee sisältää suunnitelma vaarojen tunnistamiseksi ja riskien hallitsemiseksi. Turvallisuusasiakirjan laatimisvelvollisuus koskee tiettyjä toiminnanharjoittajia, joihin ratsastustallit ja muut ratsastuspalvelutoimintaa järjestävät kuuluvat. (Tukes 2011.)

4.4 Koulutus ja ammattitaito

Ratsastusterapiakoulutusta järjestävät yhteistyössä Ypäjän hevosopisto, Turun-yliopisto ja Suomen ratsastusterapeutit ry. Ratsastusterapeutin koulutusaika on noin kolme vuotta, 52 opintopistettä. Koulutus järjestetään monimuotokoulutuksena. Koulutukseen kuuluu lähiopetusjaksoja ja etäopiskelua. Koulutus on omaehtoista ammatillista lisäkoulutusta. Pääsyvaatimuksina ovat vähintään korkeakoulutason koulutus sosiaali-, opetus- tai terveydenhuollon alalta. Lisäksi vaaditaan vähintään kahden vuoden työkokemus oman alan käytännön kuntoutusalalta. Hakijalla täytyy olla hyvä ratsastustaito sekä vankka hevosalan perusosaaminen. (Hevosopisto Ypäjä 2013a.)

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutusta järjestää Ypäjän hevosopisto yhdessä Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahean ja Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry:n kanssa. Koulutus on suunnattu vankan hevostokokemuksen omaaville sosiaali-, terveys- ja opetusalan ammattilaisille. Koulutus lisää valmiuksia tehdä työtä sosiaalisen tuen tarpeessa olevien lasten ja nuorten kanssa omassa ammattitoiminnassa, mutta koulutus ei anna varsinaista pätevyyttä. Opiskelu kestää noin 11 kuukautta ja sisältää yhteensä kaksi viikkoa lähiopetusta Ypäjän hevosopistolla. Opintojen laajuus on 25 opintopistettä. (Hevosopisto Ypäjä 2013b.)

EASEL®-menetelmässä on neljä eri koulutusohjelmaa, EASEL®-Ohjaaja, EASEL®-Couch, EASEL®-Trainer ja EASEL®-Horsetrainer. Ohjaajakoulutuksessa käydään läpi EASEL®-työmuotoon liittyvää teoriaa ja käytännön tietoa ja taitoja sekä toiminnan eettisiä periaatteita. Siinä perehdytään kohde-ryhmiin, joilla EASEL®-menetelmää voidaan hyödyntää. Keskeisimpiä teemoja EASEL®-koulutuksessa ovat muun muassa sosioemotionaalinen kehitys, oppiminen sekä tunnetaitovalmennus, kasvun tukemisen ja auttamisen kysymykset, dialogisuus sekä kohtaamisen dynamiikka. (Easel®Trainig 2013b.)

Koulutuksessa tutustutaan EASEL®-työtapoihin sekä toteutetaan erilaisia harjoituksia, joihin kuuluu myös eläinavusteisia vuorovaikutusharjoituksia. Oppilaan on tarkoitus saada liitettyä EASEL®-työmuodon periaatteet omaan ammatilliseen toimintaan. (Easel®Trainig 2013b.) EASEL®-koulutuksen läpäiseviltä ohjaajilta edellytetään hevostenkäsittelytaitojen lisäksi kykyä kommunikoida hevosen kanssa. Ohjaajan pitää osata tehdä asiakkaan ja hevosen kanssakäymisestä turvallista. Jotta ohjaaja voi tarvittaessa ohjata hevosta vaikka pidemmän matkan päästä, täytyy hevosen kanssa olla hyvä vuorovaikutussuhde. (Riesenin 2013, 40.)

Kaikilla haastateltavilla on erilainen koulutus ja ammattitausta. Kaikkia yhdistää oma harrastaneisuus hevosiin, joka on kaikilla ollut osasyynä johtamassa tällaiselle alalle. Yrittäjä A on pohjakoulutukseltaan psykologi. Hän on valmistunut vuonna 2009 ratsastusterapeutiksi ja näiden opintojen aikana hän on

hakeutunut opiskelemaan kognitiivista psykoterapiaa, josta opinnot ovat loppuneet vuonna 2012. Tällä koulutuksella hän haluaa lisäpätevyyttä ratsastusterapiatoimintaan.

Yrittäjä A:n asiantuntijuus on kehittynyt työn myötä ja erityisesti hän kokee, että hevospuolen asiantuntijuutta on joutunut alussa kehittämään, koska hevosten pito on muuttunut paljon viimeisen kymmenen vuoden aikana, jolloin hänellä ei ole ollut hevosia. Koska terapiakeskuksen rakentamisessa on käytetty EU:n maatalouden tukirahastosta tullutta rahoitusta, on yrittäjien täytynyt sitoutua noudattamaan EU:n standardeja rakentamisessa. EU-rahoituksesta ja muusta byrokratiasta yrittäjä on joutunut hankkimaan paljon uutta tietoa.

Yrittäjä B on koulutukseltaan kuvaamataidon opettaja ja melkein valmis taiteen maisteri. Sen jälkeen hän on opiskellut Centered riding-ohjaajaksi sekä hevostaitoja usean eri opettajan johdolla. Taidekasvatusta opiskellessa hänelle on tullut kokemuksellisuus opetuksessa esille voimakkaasti ja se näkyy nykyään hänen ratsastuksenopetustyössään. Hänen mukaansa tällaisella alalla ei voi koskaan olla valmis vaan koulutusta tarvitsee lisää koko ajan. Yrittäjä B kokee tarvitsevansa hyvin kokonaisvaltaista asiantuntijuutta, hänen pitää olla asiakkaan kohtaamisen asiantuntija, mutta myös hevosen ymmärtämisen asiantuntija. Yrittäjän pitää pystyä hallitsemaan ja hahmottamaan kokonaisuus.

Yrittäjä C on koulutukseltaan markkinoinnin merkonomi ja hallintotieteiden maisteri. Aloitettuaan hevostenpidon hän on samalla kouluttautunut lisää. Yrittäjä on opiskellut hevoshierojaopintoja, maatalousalan perustutkinnon ja hevostaitokursseja. Tavoitteena hänellä on ollut saada laaja-alainen koulutus, jolla pystyy varmistamaan hevosten hyvinvoinnin, mutta myös laadukkaan asiakaspalvelun. Yrittäjä C on aloittanut vuonna 2011 EASEL® Training-kokemuksellinen tunnetaito koulutukseen ja valmistui siitä EASEL®-ohjaajaksi keväällä 2012. Tällä hetkellä hän jatkaa koulutusta työnohjaaja opinnoilla.

Työssään Yrittäjä C kokee tarvitsevansa hyvin laaja-alaista asiantuntijuutta. Hänen pitää tuntea eläimen tarpeet ja osata toimia niiden kanssa, mutta pitää osata nähdä myös ihmisten tarpeet ja osata palvella heitä. Työ vaatii hyvin paljon kokonaisvaltaisuuden ymmärtämistä ja osaamista. Yrittäjän pitää myös osata hahmottaa oma osaaminen ja toimia sen puitteissa ja osata ohjata toisenlaista palvelua vaativa asiakas hänen tarvitsemiaan palveluja tarjoavalle tallille. Myös taloudellinen osaaminen pitää olla, jotta toiminta pysyy järkevänä.

Yrittäjä D on koulutukseltaan fysioterapeutti ja on tehnyt niitä töitä ensin pitkään ja sen jälkeen hakeutunut vuonna 2004 täydennyskoulutukseen opiskelmaan ratsastusterapeutiksi. Hän on valmistunut ratsastusterapeutiksi vuonna 2007. Työn myötä asiantuntijuus hevosiin on kasvanut ja hän kokee sen tärkeäksi, jotta terapiasta voi luoda asiakkaalle turvallista. Hänellä ei ole suunnitelmassa enää hakeutua pidempään lisäkoulutukseen, mutta toivoisi, että lyhyitä kurssityyppisiä koulutuksia heidän alalla järjestettäisiin enemmän.

Yrittäjä E on koulutukseltaan markkinoinnin merkonomi ja ratsastuksen ohjaaja. Hänkin korostaa tarvitsevansa työssään monipuolista asiantuntijuutta. Tällaisessa työssä yrittäjän mukaan pitää hallita talousosaaminen ja paperitöiden teko, mutta pitää olla myös vahva hevososaaminen, jotta niiden hyvinvoinnista pystyy huolehtimaan. Sen lisäksi pitää hallita asiakaspalvelu ja osata kohdata erilaisia ihmisiä.

4.5 Ympäristö

Talliympäristön turvallisuus rakentuu arkisista, mutta työturvallisuus- ja rakennuslainkin edellyttämistä asioista, kuten turvallisista rakenteista, sopivista materiaaleista, riittävästä valaistuksesta, siisteydestä ja järjestyksestä sekä tallissa hyvästä ilmanvaihdosta. Tallien ja karsinoiden mittoihin eläinsuojelulaki asettaa minimivaatimukset ja niihin liittyvät uudet vaatimukset tulevat voimaan 2014 vuoden alusta. Lattiamateriaalien tulee olla sellaisia, että hevonen ja ihminen voivat kulkea liukastumatta siinä. Kumimatto ja karkea betoni ovat esimerkiksi sellaisia jotka pitävät hyvin. Pelastuslaki edellyttää kaik-

kien rakennusten suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon olevan sellaisia, että tulipalon syttymisen ja leviämisen vaara on pieni. Myös talleissa palotarkastukset on tehtävä säännöllisin väliajoin. (Pesonen ym. 2008, 73, 75, 77.)

Talliympäristössä turvallisuuden kannalta tärkeitä asioita piha-alueilla, tarhoissa ja suorituspaikoilla ovat valaistus, porttien ja aitojen kunto, opasteet tallialueella, erillinen paikoitusalue ja toimivat liikennejärjestelmät, talvella hiekoitus ja auraus. Olisi suotavaa jos mahdollista, että hevosten kulkureitit olisivat erillään tallialueen muusta liikenteestä. Kuluttajaviraston ohjeistuksen mukaan ratsastuskentän pitää olla aidattu ja pohjan on oltava joustava ja tasainen. (Pesonen ym. 2008, 76.)

Kuluttajavirasto antaa ohjeita asiakkaiden turvallisuudesta huolehtimiseen hevostalliyrityksille, joilla on ratsastavia asiakkaita. Kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annettu laki on perustana ohjeille. Näissä ohjeissa määritellään vähimmäisvaatimukset ratsastuspalveluiden turvallisuuden varmistamiseksi asiakkaille. Ohjeet on jaettu viiteen osaan, joista yksi on erityisryhmät. Tämän ohjeen mukaan erityisryhmien kanssa työskennellessä paikalla pitäisi olla ratsastuksen ohjauksesta huolehtivan henkilön lisäksi tarvittaessa vaadittavia erityistaitoja omaava työntekijä. Erityisryhmien kanssa toimiessa tulee huolehtia erityisesti yhteistyön ja tiedonkulun sujumisesta ratsastuksen ohjauksesta vastaavan henkilön ja erityisryhmien omien ohjaajien välillä, jotta toimintaa voidaan suunnitella tarpeeksi etukäteen ja selvittää erityisriskit, asiakasryhmän koko ja tehtävään sopivat hevoset. (Pesonen ym. 2008, 86–87.)

Yritys A:n ympäristössä kaikki on mietitty liikuntarajoitteisia varten jo tallin rakennusvaiheessa. Yrittäjä D toimii samoissa tiloissa kuin Yrittäjä A. Piha-alue, sisäänkäynnit talliin, ovien leveydet ja kynnykset ovat suunniteltu niin, että niistä pääsee kulkemaan pyörätuolilla. Tallissa on myös inva-wc. Lattiamateriaalit eivät ole liukkaita vaan hyvin pitäviä, sekä asiakkaille, että hevosille. Sisällä tallikäytävällä on matto, joka on yrittäjä D:n mukaan hyvä, koska se

ei ole liukas eikä kolise hevosen kulkiessa, mikä saattaa pelottaa joitain asiakkaita.

Ulkoalueella kulku tarhoille on suunniteltu niin, että pyörätuolissa oleva asiakas pystyy taluttamaan hevosen talliin. Talvella huolehditaan hiekoituksesta ja kesällä vesien poistosta, jotta piha-alue säilyy helppokulkuisena. Kenttä on valaistu ja aidattu. Pihapiirissä on useampia metsäpolkuja, jotka on myös pyritty suunnittelemaan turvallisiksi liikuntarajoitteisille asiakkaille. Puista on muun muassa raivattu matalimpia oksia, jotta ne eivät osu ratsastajaan ja polut ovat leveämpiä kuin tavalliset ratsastuspolut. Yrittäjä D:n mukaan luontoympäristö on tärkeä, koska asiakkaalle on eri asia päästä käymään metsäpolulla kuin mennä aina ratsastuskentällä. Metsäpolut ovat hyvät, koska kuumalla siellä on viileämpää ja talvella suojaisempaa kuin kentällä.

Yrittäjä D:n mukaan pyörätuolin kannalta pihan sora on huono, koska se on liian isoa ja siinä on hankala päästä itsenäisesti pyörätuolilla kulkemaan. Pyörätuolilla liikkuvalla asfalttipiha olisi paras, mutta se olisi taas hevosille todella huono, joten sen suhteen on pitänyt tehdä kompromissi. Tämä ei ole kuitenkaan ongelma, kun aikataulut on suunniteltu niin, että Yrittäjä D on aina vastassa liikuntarajoitteista asiakasta ja taksikuski auttaa myös, joten asiakkaan ei tarvitse yksin selviytyä sisälle. Yrittäjä D:n asiakkaat liikkuvat enemmän sisällä kuin ulkona ja taas yrittäjä A:n asiakkaat liikkuvat enemmän ulkona, koska eivät ole yleensä liikuntarajoitteisia. Yrittäjä D:n asiakkaat pystyvät sisällä tallissa liikkumaan itsenäisesti hyvin, mikä on yrittäjän mukaan pääasia, koska ulkona asiakkaat eivät liiku yksin.

Yritys A:ssa ympäristö on pyritty suunnittelemaan niin, että siinä olisi tarpeeksi metsä- ja luontoympäristöä, mutta silti sillä tavalla siistiksi, että siinä voi toimia tavallisissa vaatteissa ja kengissä, ilman varsinaisia tallivarusteita. Piha-alueella on nuotiopaikka, johon on myös helppo kulkea pyörätuolilla. Heinälato ja puruvarasto on myös sijoitettu niin, että niihin pääsee helposti liikuntarajoitteisenkin asiakkaan kanssa. Ympäristössä rauhallisuus on tärkeää.

Yritys B:ssä ei ole juurikaan liikuntarajoitteisia asiakkaita, joten talliympäristöön ei ole ollut tarvetta suunnitella kulkureittejä esimerkiksi pyörätuolilla liikkumista varten. Kentän pohja on liian pehmeä, että siinä pystyisi liikkumaan pyörätuolilla. Tallissa on kynnyksiä, joista on hankala liikuntarajoitteisen päästä ilman apua yli. Tallirakennus on vanha navetta, josta on tehty talli. Oviaukkoja on muokattu tarpeen mukaan, jotta niistä on saatu käytännöllisiä hevostalli käyttöön. Käytävä on leveä, mikä tuo turvallisuutta.

Yritys C:n asiakkaat ovat myös itsenäisesti liikkuvia, eikä pyörätuoliasiakkaita ole. Siksi tässäkin yrityksessä ei ole ollut tarvetta ympäristössä kiinnittää erityistä huomiota liikuntarajoitteisten asiakkaiden kulkureitteihin. Turvallisuutta ympäristöön tuo se, että piha-alueella on tarpeeksi tilaa ja parkkipaikka on helppokulkuinen. Pihapiiriin tuo rauhallisuutta se, että tallilla on vain yksi asiakasryhmä kerrallaan, jolloin pihassa ei ole yhtä aikaa muita toimijoita. Tässä yrityksessä hevoset hoidetaan pihatossa, jossa eläimet ovat irti. Pihaton pohja on sellainen, että sinne pääsisi pyörätuolin kanssa, mutta sitä yrittäjä ei kuitenkaan tekisi turvallisuussyistä, koska hevoset ovat irti. Ympäristön toimivuuteen vaikuttaa myös se, että tilat ovat siistit ja tavarat omilla paikoillaan, jotta asiakkaiden on ne helppo löytää.

Yritys E:ssä käy erityisratsastuksessa lapsia, mutta he ovat itsenäisesti liikkuvia. Pyörätuoliasiakkaita ei yrityksessä käy. Tallin käytävä on leveä, kynnykset ovat tavallisia ja talliympäristössä ei ole tehty suuria muutoksia erityisratsastus toimintaa varten. Yrityksessä on koettu, että talli on toimiva eikä ole tarpeellista tehdä muutoksia, koska erityisratsastustoiminta on niin vähäistä. Koska erityisratsastusasiakkaatkin liikkuvat normaalisti, pystyvät he kulkemaan tallissa hyvin. Jos yrityksessä kävisi pyörätuoliasiakkaita, pitäisi ympäristöön tehdä joitain muutoksia, muun muassa inva-wc olisi yrittäjän mukaan hyvä olla.

Kaikissa yrityksissä oli ajateltu ekologisuutta, mutta missään sitä ei ole suunnitelmallisesti toteutettu. Ekologisuus yrityksissä tulee esiin esimerkiksi lannan sijoituksessa, jos mahdollista se on pyritty sijoittamaan pellolle lannoitteeksi. Rehut yrittäjät ovat pyrkineet saamaan läheltä. Teollisia rehuja yrittäjät

pyrkivät käyttämään mahdollisimman vähän. Jätteiden lajittelua yrityksissä tehdään jonkin verran.

4.6 Apuvälineet

Haastateltavista ratsastusterapia yrittäjät A ja D käyttävät työssään apuvälineitä. Molemmat yrittäjät käyttävät kahvallista terapiavyötä hevosella. Yrittäjä D käyttää myös joskus terapiavyön kanssa jalustimia, riippuen asiakkaan tasapainosta. Lisäksi hänellä on käytössä tyynyt tarvittaessa terapiavyön ja jalan väliin estämään hankausta ja tukemaan. Molemmat terapeutit käyttävä tarpeen vaatiessa avustajahenkilöä apuna. Avustajan tarve riippuu asiakkaan kunnosta. Molemmilla yrittäjillä on käytössä terapiavyö myös asiakkaalle, joka tulee asiakkaan vyötärölle kiinni. Siitä terapeutti tai avustaja voi ottaa tarvittaessa kiinni ja tukea asiakasta. Yrittäjät käyttävät joskus kentällä apuna kartioita ja puomeja helpottamaan hahmottamista.

Yrityksessä E sekä yrityksessä A on selkään nousurampit. Yrityksen A ramppia käyttää myös yrittäjä D. Rampilta liikuntarajoitteinen tai pyörätuolipotilas-kin saadaan avustettua hevosen selkään turvallisesti, koska asiakasta ei tarvitse nostaa. Hevonen talutetaan rampin viereen ja asiakas nousee itse, tai hänet autetaan, rampin luiskaa pitkin tasanteelle, josta hänet autetaan istumaan hevosen selkään.

Yrittäjä D:n mukaan talvella selkään nousurampissa on se huonopuoli, että se tulee liukkaaksi lumesta ja jäältä. Pintaa on yritetty hiekoittaa, mutta hiekka ei pysy. Yrittäjä D on kokenut, että puru pysyy luiskan pinnassa parhaiten. Yrittäjä D:n mukaan rampin liukkaus tulee ottaa tietysti huomioda niin, ettei asiakasta laiteta yksin kävelemään ramppia ylös. Rampin luiska on myös yrittäjä D:n mukaan hieman liian lyhyt pyörätuolilla kuljettavaksi, koska se on vähän liian jyrkkä. Pyörätuolilla olisi helpompi päästä ylös jos se olisi pidempi ja loivempi.

4.7 Hevoset

Hevosen kieli on elekieli ja ne ymmärtävät toistensa ilmeitä ja eleitä synnynäisesti. Koska jokainen hevonen suhtautuu synnynäisesti epäluuloisesti

uusiin asioihin, ei hevosesta tule itsestään kuuliaista ja luottavaista ihmistä kohtaan. Tämän takia terapiahevosien perusteellinen koulutus on ehdottomasti välttämätöntä hevosavusteisessa toiminnassa, kuin myös muissa ratsastusurheilulajeissa, kuten esimerkiksi koulu-, este- tai kenttäratsastuksessa. Tämä tarkoittaa myös sitä, että hevosta ei voida siirtää näiltä ratsastusurheilualueilta suoraan terapiatoimintaan ilman perusteellista koulutusta. (Does 1987, 75; Kaimio 2004, 22, 56.)

Terapiahevon ei saisi olla liian iso ja sillä on hyvä olla lihaksikas leveä selkä, missä on helppo istua ilman satulaa. Hevosien liikkeiden tulisi olla joustavat ja rytmikkäät. Hevosien pitää olla temperamentiltaan rauhallinen ja tasapainoinen. Sen tulee suhtautua ihmiseen myönteisesti. Rodulla ei ole juuriakaan merkitystä hevosen valinnassa terapiakäyttöön. Terapiahevosien valinnassa erittäin tärkeä tekijä on se, ettei hevonen vauhkoonu helposti. Kun on löydetty hevonen, joka on ihmisystävällinen, rauhallinen ja tasapainoinen, tarvitsee se totuttaa mahdollisiin outoihin ja yllättäviin ääniin ja optisiin merkkeihin, esimerkiksi oudot esineet, kuten vaikka pyörätuoli. (Does 1987, 75–76.)

Hevosien koulutuksen tavoitteena on siis saada luotettava, ihmisystävällinen, herkkä ja tarkkaavainen hevonen, jolla on hyvä selkä sekä tasainen käynti. Hevosien pitää olla hyvin oppinut juoksutustyöskentelyyn ja taluttamiseen molemmilta puolilta, koska terapiat tapahtuvat usein liinassa juokсутtaen tai maastakäsin hevosta taluttaen. Hevosien tulee myös oppia siihen, että juokсутtaja voi muuttaa asemaansa hevoseen nähden esimerkiksi niin, että kulkee hevosen perässä sivuttain nähdäkseen potilaan asennon ja tarvittaessa korjaamaan sitä. Hevonen ei saa muuttaa nopeuttaan tai kulkusuuntaansa tällaisessa tilanteessa. (Does 1987, 76–78.)

Normaalin juokсутustyöskentelyn lisäksi on tärkeää, että hevonen osaa muuttaa nopeutta kaikissa askellajeissa. Hevosavusteisessa toiminnassa hevoselle käynti on tärkein askellaji ja erityisesti sen nopeuden vaihtelua pitää harjoitella myös pitkällä ohjilla. Juokсутtajan tulisi kyetä säätelemään käynnin kulkua helposti ja hyvin pienin avuin. Hevosien pitäisi olla tottunut siihen, että

sitä talutetaan molemmilta puolin sekä tilanteisiin, että sillä on kaksi taluttajaa yhtä aikaa, jotka kulkevat sen kummallakin puolella. (Does 1987, 77–79.)

Yrittäjä A:lla on työssään kolme hevosta, suomenhevonen, islanninhevonen ja kylmäverinen hevonen. Ensimmäinen hevosista on tullut yrittäjälle, kun hän on kouluttautunut ratsastusterapeutiksi. Hevonen on ravihevonen, jonka yrittäjä on itse kouluttanut terapiakäyttöön. Yrittäjän mukaan nykyään tämä hevonen on vanhin ja luotettavin työhevonen. Islanninhevonen on nuorin, mutta luonteeltaan vakaa ja helposti ohjattava. Kylmäverinen hevonen on myös ravitaustainen ja oppinut työn ohessa nykyiseen tehtäväänsä. Yrittäjä A on kouluttanut kaikki hevosensa itse terapiatyöhön. Hän pitää itse kouluttamista hyvänä menetelmänä, koska silloin pikkuhiljaa yhteistyö rakentuu tiiviiksi hevosen kanssa. Samalla yrittäjä oppii tuntemaan omat hevosensa kunnolla, mikä on tärkeää työn kannalta, jotta toiminta on turvallista.

Yrittäjä A:n mukaan hevosen tulisi olla perusluonteeltaan ystävällinen, aktiivinen, kontaktinhaluinen ja hyvin kohdeltu hevonen. Hänen työssään on tärkeää, että hevonen on herkkä ja näyttää helposti sen miltä siitä jokin tilanne tuntuu. On hyvä, että hevonen reagoi herkästi asioihin, mutta se ei saa kuitenkaan toimia vaarallisesti reaktioissaan. Psykologin työssä käytettävän hevosen tulee olla erityyppinen, kuin fysioterapiatyössä olevan hevosen. Fysioterapeutin hevosen tulee olla rauhallinen ja vakaa, kun taas psykologin hevosen herkkä.

Hevosten hyvinvointi on huomioitu siten, että hevoset elävät yleensä pihatossa, joten ne saavat ulkoilla paljon. Lisäksi pihattoelämä takaa sen, että hevoset saavat käyttäytyä lajinmukaisesti, kun elävät yhdessä vapaina. Tämä vaikuttaa myös siihen, miten hevoset toimivat työssään. Kun hevonen saa kommunikoida lajilleen tyypillisesti toisten hevosten kanssa, on se myös ihmisen seurassa herkempi näyttämään tuntemuksiaan omalla ruumiinkielellään. Samaan luonnonmukaisuuteen Yrittäjä A on pyrkinyt myös ruokinnassa. Heillä ei käytetä teollisia rehuja ja ruokinnassa pyritään mahdollisimman yksinkertaiseen ja hevoselle luonnolliseen ruokintaan.

Yrittäjä B:n tallissa asuu 22 hevosta. Hänelle mikään omista hevosista ei ole ollut valmis tullessaan, vaan kaikkia hevosia hän on kouluttanut itse. Asia, mikä usein yrittäjän mukaan pitää tavallaan uudelleen opettaa hevoselle, on että hevonen alkaisi ilmaista itseään paremmin ihmiselle. Jos hevosen ei anneta kommunikoida omalla lajityypillisellä tavalla, se alkaa pikku hiljaa sulkeutua ja lopettaa ilmaisemasta itseään. Yrittäjän mukaan rauhallinen hevonen ei aina ole paras hevosavusteiseen toimintaan, koska rauhallinen hevonen on usein sulkeutuneempi eikä ilmaise itseään niin helposti. Herkempi hevonen taas näyttää selkeämmin ulospäin miltä siitä tuntuu. Hevosen pitää kuitenkin olla traumaista vapaa ja se ei saa reagoida aggressiivisesti siihen jos sillä on jokin hätänä, vaan sen tulisi näyttää pienimmillä eleillä asia ihmiselle ja luottaa siihen, että ihminen huomaa sen ja korjaa asian.

Myös Yrittäjä B:n hevoset elävät pihatossa ja saavat toteuttaa lajityypillistä käyttäytymistä. Yrittäjän mukaan kaikki toiminta perustuu hevosten hyvinvointiin. Kun hevosella on fyysisesti ja henkisesti hyvä olla, se jaksaa työssään ja kestää sen, että ihmiset ympärillä vaihtuvat. Koska silloin hevonen voi luottaa oman lauman turvaan ja siihen, että sitä käsittelevät ihmiset ymmärtävät sen tarpeet.

Yrityksessä C on kymmenen islanninhevosta, jotka ovat tulleet eri talleilta ja peruskoulutettuina valmiiksi yrittäjä C:lle. Yrittäjä on kuitenkin kaikki hevoset opettanut toimimaan menetelmillä, joita käyttää asiakkaiden kanssa. Yrittäjän mukaan on tärkeää, että itse tuntee hevosen ennen kuin sitä antaa asiakkaalle. Tänä vuonna yrittäjällä on kaksi neljävuotiasta varsaa, joiden koulutus on alkamassa. Yrittäjä ei ollut vielä päättänyt, kouluttaako varsat itse vai laitaako ne ulkopuolisen ratsutettaviksi. Yrittäjän mukaan on aina vaarana näkemuserot jos hevosia kouluttaa ulkopuolisen avulla. Yrittäjä haluaa säilyttää hevosissaan niiden lajinmukaisen käyttäytymisen piirteet. Siksi ulkopuolisella kouluttajalla täytyy olla samanlainen näkemys asiasta, jotta yhteistyö voisi toimia. Hyvän valmiin hevosaineksen löytäminen on yrittäjän mukaan haastavaa, koska toimijoita on niin monenlaisia ja toiset hevoset sopivat toisenlaisiin tehtäviin kuin toiset.

Yrittäjä C:n mukaan hyvä hevonen hevosavusteiseen toimintaan on terve, fyysisesti ja psyykkisesti hyväkuntoinen aikuinen hevonen. Hevosen ja omistajan välisen suhteen pitää olla kunnossa ja heidän toimintansa pitäisi perustua siihen, että he ovat työpari toisilleen. Hevosella tulee olla oikeus ja lupa ilmaista itseään. Hevonen peilaa asiakkaan tunteita, joten ohjaajan täytyy osata lukea hevosen reaktioita, jotta ohjaaja ymmärtää asiakasta. Ja jotta omistaja osaa lukea hevosen reaktioita, tulee hänen tuntea hevosensa hyvin. Kun on erityyppisiä asiakkaita, on hyvä olla useampia hevosia. Jotta jokaiselle asiakkaalle löytyisi sopiva hevonen, olisi hevosten hyvä olla luonteeltaan erityyppisiä. Hevosen tulisi olla rauhallinen, mutta kuitenkin ympäristöstään kiinnostunut ja halukas toimimaan. Herkkyys on hyvä ominaisuus hevosessa ja se tulisi säilyttää. Yrityksessä on tapana pitää hevoset irti myös silloin kun niitä hoidetaan. Yrittäjän C:n mielestä on hevosen psyykkiselle hyvinvoinnille tärkeää, että työ on mielekästä myös hevosille ja ne haluavat lähteä töihin.

Yrittäjä D:llä on kaksi hevosta ratsastusterapiakäytössä. Toinen hevosista on suomenhevonen, jonka koulutuksen yrittäjä on aloittanut ihan alusta, kun hevonen on hänelle tullut. Toinen hevonen on norjanvuonohevonen, joka on ollut tullessaan osaava ratsuhevonen, mutta nykyiseen työhönsä sekin on pitänyt kouluttaa. Yrittäjän mukaan hevosen pitää olla kiinnostunut ihmisestä. Hevosen tulee olla rakenteeltaan sopiva työhönsä.

Yrittäjä D:n asiakkaista osa on liikuntarajoitteisia tai sellaisia etteivät muuten hallitse omaa kehoaan kovin hyvin, joten hevosen täytyy olla liikkeiltään tasainen ja rauhallinen. Niinpä yrittäjä D:n työssä hevosen herkkyys ihmisen käyttäytymiselle ja mielentilalle ei ole tärkein asia, vaan hevosen rakenne ja askellus vaikuttavat myös. Vuonohevonen on ollut tullessaan yrittäjälle luonteeltaan vähän sulkeutunut. Se on kuitenkin yrittäjän mukaan hyvärakenteinen ja siksi hyvin sopiva työhönsä. Myös sen luonne on muuttunut terapia-työn aloitettuaan, mutta ei se ole vieläkaan niin herkkä luonteeltaan kuin suomenhevonen.

Yrittäjä D:n asiakkaat ovat suurimmaksi osaksi sellaisia, että he eivät ole oikeastaan koskaan tasapainossa hevosen selässä, jolloin hevonen joutuu kor-

jaamaan ratsastajan vinoutta koko ajan. Tämän takia hevoset jäykistyvät jos niitä ei välillä ratsasteta suoraan. Monet yrittäjän asiakkaat eivät kestä esimerkiksi sitä, että hevonen heiluttaa päätään tai jalalla hätistää itikoita mahan alta, koska silloin asiakkaan tasapaino ei riitä. Nämä kaikki liikkeet ovat hevoselle luonnollisia, joten terapiatyö vaatii hevoselta todella paljon keskittymistä ja varomista, että se pystyy olemaan täysin rauhallinen ja kuuliainen terapian ajan.

Ratsuttaja käy kerran viikossa ratsastamassa molemmat hevoset kentällä, jolloin ne saavat jumppaa, koska terapiatyö monesti jäykistää niitä. Hevosilla käydään myös maastossa, joka on niille rentoutumista, kun ei tarvitse varoa omia askeliaan eikä tarvitse olla koko ajan niin kuuliainen. Tämä vapaampi liikkumine kuuluu yrittäjä D:n mielestä myös tärkeänä osana terapiahevosien työhön.

Yrittäjä E:n tallissa on 22 hevosta. Hevosavusteisessa toiminnassa hevoselle tärkeitä ominaisuuksia yrittäjä E:n mielestä ovat rauhallisuus, se että hevosella on hyvät hermot ja se ei pelkää ja säiky ääniä tai nopeita ja yllättäviä liikkeitä. Yrityksessä käy erityisratsastusasiakkaita, joissa on muun muassa ADHD- lapsia ja autistisia lapsia. Esimerkiksi nämä lapset saattavat tehdä hevosien selässä äkkinäisiä liikkeitä tai kiljahtaa, jolloin hevonen ei saisi säikähtää niitä. Yrittäjä E:n mukaan yleensä hevosista valtaosa vaistoa, että selässä on nyt lapsi ja osaamaton ihminen, jolloin hevoset osaavat yleensä käyttäytyä sen mukaan.

Yritys E:ssä hevosten työmäärää on suunniteltu niin, että ne eivät rasitu työssä liikaa. Hevosten hyvinvointia pyritään parantamaan myös käyttämällä niiden hoidossa paljon luonnontuotteita, syöttämällä laadukasta rehua ja pitämällä hevosia ulkona mahdollisimman suuren osan päivästä. Hevosten kuntoa pidetään yllä säännöllisillä hieroilla käynneillä, hampaiden huollolla ja tarvittaessa kiropraktikon hoidoilla. Hevosten hyvinvointi on koettu yrityksessä erittäin tärkeäksi, koska ne ovat toiminnan peruskivi. Hevoset kestävätkin työssään pidempään, kun saavat tarvittavan levon ja niiden hoito ja varusteet ovat asianmukaiset.

4.8 Markkinointi, kysyntä ja kilpailuja

Yrittäjä A:n mukaan ratsastusterapialle on jo kysyntää enemmän kuin yritys pystyy tarjoamaan. Myös erityisratsastuksen kysyntä on lisääntynyt yrityksessä. Yrittäjän mukaan työntekijöiden määrä on liian pieni, jotta terapiatoimintaa voisi määrällisesti lisätä, mutta palveluita on pyrkimys monipuolistaa.

Ratsastusterapiaa ei ole yrittäjä A:n mukaan juurikaan tarvinnut markkinoida, koska siihen on ollut jonoa jo ennen kuin varsinainen ratsastusterapia toiminta on alkanut. Erityisratsastusta yritys on markkinoinut esitteillä, lehtimainoksilla, tutustumispäivillä ja nettisivuilla. Yrittäjän mukaan tyytyväinen asiakas on paras markkinoija.

Yrittäjä A on joutunut enemmän tekemään markkinointia maksajataholle kuin asiakkaille. Terveystieteiden maksajataholle luonto ja eläinavusteiset terapiat ovat edelleen hieman vieraita ja ratsastusterapiakin herättää epäilystä hoitomutona, vaikka sitä on tehty jo pitkään Suomessa. Tästä johtuen yrittäjä A on käynyt paljon keskustelua maksajatahojen kanssa ja vienyt tietoa ratsastusterapiasta, jotta asenteet ovat muuttuneet. Asiakkaat ovat myös tärkeässä roolissa viemässä tietoa ratsastusterapiasta maksajataholle. Yrityksessä yrittäjä A ja D tekevät keskinäistä yhteistyötä, jotta asiakas osataan ohjata sille terapeutille, joka osaa auttaa parhaiten.

Yrityksessä B yritystoimintaa on laajennettu kysynnän mukaan. Tästä johtuen täysihoitotoimintaa ei ole tarvinnut yrittäjän mukaan markkinoida, koska tiloja on rakennettu lisää kun kysyntää on ollut. Yrityksellä on nettisivut, facebook-sivut ja joitain ilmoituksia on ollut ilmaisjakelulehdissä. Yrittäjä B:n mukaan asiakkaiden suusta suuhun markkinointi on ollut tehokasta ja yrityksellä on hyvä maine paikkakunnalla. Tulevaa johtajuuskoulutusta yrittäjällä on tarkoitus markkinoida isommassa mittakaavassa. Johtajuuskoulutus on täysin uusi tuote markkinoille ja ensivaikutelman siitä voi tehdä vain kerran. Siksi yrittäjä on päättänyt, että sen markkinoinnissa käytetään apuna markkinoinnin ammattilasta.

Yrittäjä B:n mukaan kysyntää palveluille on. Kilpailua on myös, koska samalla alueella tarjotaan muuallakin samankaltaisia palveluita. Kilpailu on kuitenkin

kin täysin tervettä ja se, millä yritys pystyy erottumaan muista, on laadun varmistaminen palveluissa.

Verkostoitumista yrittäjä B haluaisi alueelle lisää. Erityisesti hän haluaisi verkostoitua hoiva-alan yritysten kanssa. Yrittäjä B on tutustunut GC-toimintaan Hollannissa, jossa toteutetaan maatalan kuntouttavaa käyttöä. Hän on kiinnostunut toteuttamaan samantyyppistä toimintaa myös omalla tilalla. Tilalle voisi tulla esimerkiksi mielenterveyskuntoutujia, itsenäistymiskoulutuksessa olevia tai kehitysvammaisia. Tilalla riittää monenlaista fyysistä työtä ja töihin kuuluisi myös hevostyöt, esimerkiksi hevosen maastakäsittelyä ja sen kanssa vuorovaikutustaitojen opettelu. Yrittäjä on toiminut kehitysvammaisten kanssa aiemmin työssään.

Euroopassa hyvinvointipalveluiden kehittämisen myötä on syntynyt sellaisia toimintatapoja, kuten Green CareFarms, Farming for Health, Social Farming ja City Farming. Näiden toimintojen tavoitteena on hyödyntää maatalouden resurssien hyödyntämistä ihmisen hyvinvoinnin lisäämiseksi ja elämänlaadun parantamiseksi. Suomessa tällaisesta toiminnasta voidaan käyttää termiä "hoivamaatalous". (Yli-Viikari ym. 2009, 7.)

Ongelma tällaisen toiminnan kehittämiseen Suomessa on rahoitus. Kuntoutujan pitäisi saada jokin korvaus tekemästään työstä, sekä yrittäjän palkka antamastaan ohjauksesta. Yrittäjä B:n ajatuksena on, että kuntoutujilla olisi oma henkilökohtainen ohjaaja mukana. Yhteistyötä yritys on kehittänyt mielenterveyskuntoutujakodin kanssa, mutta ajanpuutteen vuoksi yhteistyö ei ole vielä edennyt ajatustasoa pidemmälle. Asiakkaat ovat siellä kunnoltaan sellaisia, että heille ei pystytä ehkä asettamaan kuntoutumistavoitteita vaan toiminta olisi enemmänkin virkistäytymistä.

Yrityksellä C on nettisivut ja talli on esiintynyt muutamassa lehtijutussa. Muuten markkinoinnille ei ole ollut yrittäjän mukaan tarvetta, koska asiakkaita on riittänyt. Asiakkaat kertovat kokemuksistaan eteenpäin ja näin suusta suuhun markkinointi toimii pienellä paikkakunnalla hyvin. Sen sijaan EASEL®-toiminnan markkinointi ja tuotteistaminen tulevat olemaan haaste yrittäjän mukaan, koska koko EASEL®-toiminta on vielä hirveän uutta. Yrittäjän mu-

kaan haastavaa on saada tuotteistettua EASEL®-toiminnasta palvelutuote niin, että asiakkaat ymmärtävät mistä siinä on kyse.

Yrittäjä C kaipasi lisää verkostoitumista alueelle. Hän on mukana Pohjois-Pohjanmaan HevosAgro -hankkeessa, joka on ProAgria Oulun hallinnoima hanke. Pohjoisessa ei juuri ole ollut hanketoimintaa hevospuolella, mikä tarvitsisi yrittäjän mielestä jonkin vetäjän, kuten esimerkiksi HevosAgro -hankkeessa on. Yrittäjä C:llä ei ole ollut kauheasti yhteistyötä muiden yrittäjien kanssa. Yhteistyö on enemmänkin vielä tulevaisuuden toive. Haasteena yhteisyydelle yrittäjä kokee sen, että kumppanin arvomaailman pitää olla sama kuin yrittäjä C:n. Asiakkaalle pitää muodostua palvelusta aina yksi kokonaisuus vaikka palvelun tuottajia olisi useita.

Yrittäjä C ei oikeastaan näe kilpailua tallien välillä, koska Rovaseudulla on hyvin eritavalla profiloituneita talleja. Lisäksi yrittäjän mukaan on hyvä asia, että alueelta löytyy monenlaista palvelua. Hänen mukaan on harmi, että usein toinen tallinpitäjä nähdään vain kilpailijana, eikä mahdollisena yhteistyökumppanina. Tallien välille hän toivoisi enemmän yhteistyötä niin, että yrittäjät osaisivat ohjata erilaista palvelua haluavan asiakkaan toiseen yritykseen jos kokevat, että itsellä ei ole asiakkaan hakemaa palvelua tarjota. On kaikkien edunmukaista pyrkiä löytämään yhteistyötä.

Yrittäjä C:llä on myös kiinnostusta samankaltaiseen kuntouttavaa toimintaa tukevalle toiminnalle kuin yrittäjä B:llä. Yrittäjä C on myös tutustunut Hollannin GC-toimintaan. Hänkin nosti esiin sen, että Hollannissa toiminnan rahoitus on paljon pidemmällä kuin Suomessa. Maksajatahon löytyminen on myös yrittäjä B:n mukaan suurin haaste tällaiselle toiminnalle, koska Kelalla on niin tiukat rajaukset sille, millaista toimintaa se lähtee tukemaan. Sama rahoitusongelma nousee esiin EASEL®-toiminnankin kanssa. Uudenlaisille kuntouttaville menetelmille on tarvetta, mutta rahoituspuolikin pitää saada järjestettyä, jotta palvelun tarvitsijat voivat palveluja hyödyntää. Vielä ainakin toistaiseksi EASEL®-toimintaan tulevat asiakkaat kustantavat kaiken itse, jolloin kustannuksista voi tulla palvelun tarvitsijoille iso taloudellinen kysymys.

Yrittäjä D on joutunut markkinoimaan toimintaansa paljonkin, koska on ensimmäinen fysioterapeutti-ratsastusterapeutti Lapin läänissä. Asiakkailla oli enemmänkin tietoa toimintamuodosta, mutta maksajataholla ei. Siksi maksajatahon kanssa yrittäjä on saanut tehdä enemmän töitä tietoisuuden lisäämiseksi. Yrittäjän mukaan ratsastusterapiaa katsottiin aluksi terveydenhuollon puolella enemmän harrastustoiminnaksi. Käsityksen muuttaminen, että ratsastusterapia on tavoitteellista kuntoutusta eikä harrastustoimintaa, on vaatinut suuren työn toiminnan alussa. Aluksi läheteiden saaminen ratsastusterapiaan on siis ollut vaikeaa ja asiakkaiden on täytynyt olla itse aktiivisia lääkäreiden taholle, jotta ovat läheteitä saaneet. Hän on tehnyt ratsastusterapeutti opintojen päättötyönä markkinointisuunnitelman Lappiin ja käynyt markkinoimassa toimintaa kaikille tahoille, mistä läheteitä pääasiassa Lapis- sa tulee.

Alussa haasteena on ollut myös toiminnalle luvan hakeminen aluehallintovirastosta, koska siellä ei tunnettu asiaa ratsastusterapiaa. Yrittäjä D on joutunut tekemään selvitystä siitä, että toiminta on Kelan korvauksen piiriin kuuluvaa fysioterapiaa.

Lapin läänissä ei ole muita fysioterapeutti-ratsastusterapeuteja kuin yrittäjä D. Kilpailua siis ei ole ollenkaan, koska toisen Lapissa toimivan ratsastusterapeutin, yrittäjä A:n kanssa, heillä ei ole sama asiakaskunta. Kysyntää alkaa olla enemmän kuin yrittäjä D pystyy tarjoamaan, koska läheteitä on viimeisen puolen vuoden aikana tullut paljon. Yrittäjän mielestä työtä alkaisi olla Lapin alueella jo toisellekin fysioterapeutti-ratsastusterapeutille.

Yritys E:ssä markkinointia ei ole varsinaisesti koskaan tarvinnut tehdä, koska kysyntää on ollut muutenkin. Yrityksellä on nettisivut, facebook-sivut ja vähäisessä määrin joissain tapahtumissa heillä on ollut esitteitä jaossa. Yrittäjä E on myös sitä mieltä, että asiakkaiden suusta suuhun markkinointi toimii alueella hyvin. Yritys ei ole myöskään markkinoinut erityisratsastusta muille tahoille, koska yrityksessä ei ole nykyisellään resursseja ottaa erityisratsastukseen enempää asiakkaita kuin tällä hetkellä Rovaniemen kaupungin kautta tulevat.

Myös yrittäjä E kaipaisi enemmän yhteistyötä ja verkostoitumista alueella. Yrityksessä on suunnitteilla yhteistyötoimintaa, mutta ne ovat vasta ajatustasolla. Yrityksessä on kiinnostusta myös enemmän hevosavusteiseen toimintaan. Heillä on ollut yhteistyökokeilu Balanssin kanssa, jolloin Balanssista tulleet kuntoutujat tekivät tallitöitä sekä ratsastivat yrityksessä. Rahoitus muodostui ongelmaksi kokeilussa. Tätä järjestelyä ei koettu toimivaksi, koska tallissa on päivällä vain yksi ihminen töissä, jolloin kuntoutujan ohjaaminen hidasti paljon muiden töiden tekoa. Kuntoutujan työskentely tallissa vaatisi siis yritykseltä työvoiman lisäämistä, mihin resurssit eivät riitä ilman rahoitusta. Suurin osa kuntoutujista olisi työttömiä, ja vaikka toiminnalla olisi vain pieni nimellinen hinta, olisi se silti liian paljon.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Hevosavusteisen toiminnan kehittymisen suurimmat haasteet, ratsastusterapiaa lukuun ottamatta, ovat rahoituksen osittainen tai täydellinen puuttuminen sekä koko toiminnassa toimintaympäristön turvallisuuden varmistaminen. Lisäksi tiedon puutteellisuus ja vähäisyys toiminnan menetelmistä ja tarkoituksista voi antaa väärää kuvaa toiminnasta.

Green Care Lappi -hankkeen puolesta toivottiin, että pääpaino tutkimuksessa olisi ympäristön ja turvallisuuden näkökulmissa. Nämä asiat painoutuivat kuin itsestään haastattelujen aikana, koska ympäristön puitteet vaikuttavat suuresti turvallisuuteen. Turvallisuuteen vaikuttavia asioita on hyvin monia työympäristössä. Yrittäjän koulutustausta, tallin sisätilat, tallialueen piha sekä hevoset vaikuttavat turvalliseen ympäristöön.

Green Care -termi oli yrittäjien keskuudessa melko tuttu, jokainen oli vähintään kuullut termin ja osasi yhdistää sen luontoon ja hyvinvointiin. Tämä johtui luultavasti siitä, että kaikki yrittäjät olivat ainakin kuulleet Green Care Lappi -hankkeesta jo aiemmin. Uskon, että työstä on hyötyä Green Care -hankkeelle, koska hanke sai tietoa yritysten asiakasryhmistä ja toiminnan rahoituksesta ja sen tarpeesta sekä siitä, mitä alueen hevosyrittäjät haluaisivat kehitettävän.

Ratsastusterapia on ainut hevosavusteisten menetelmien muoto, joka on Kellan korvauksen piirissä. Ratsastusterapiayrittäjien kanssa tuli ilmi se, että tietoisuus ratsastusterapiasta on kuitenkin edelleen puutteellista terveydenhuollon piirissä. Tästä johtuen ratsastusterapiaa ei osata tarjota riittävästi hoitovaihtoehtoja pohdittaessa. Suhtautuminen terapiamuotoon on muuttunut tiedon lisääntyessä ja tietoisuuden lisääntyttyä, mutta silti ratsastusterapian vaikutuksiin kohdistuu vieläkin epäilyä ja se rinnastetaan edelleen helposti harrastustoimintaan.

Tutkimuksessa pääkohdiksi nousivat toiminnan turvallisuus, johon erityisesti vaikuttavat ohjaajan asiantuntijuus ja riittävä ammattitaito sekä toimintaympäristö. Ohjaajalla täytyy olla riittävä tietämys asiakkaistaan ja heidän tarpeis-

taan, jotta voi tarjota tarkoituksenmukaista palvelua. Yrittäjän pitää osata hahmottaa, millaista toimintaa pystyy harjoittamaan omilla resursseillaan.

Green Care -tila tyypiseen kuntouttavaan hevostoimintaan yrittäjillä oli kiinnostusta. Yrittäjät toivoivat, että voisivat verkostoitua hoiva-alan yrittäjien kanssa ja kehittää heidän kanssaan yhteistyötä. Ongelmaksi muodostuu maksajatahon löytyminen. Yrittäjän täytyy saada korvaus tekemästään ohjaustyöstä ja rakentamistaan ja ylläpitämistään puitteista. Kuitenkin kuntoutujat olisivat suurimmaksi osaksi työttömiä tai päihdeongelmaisia, joten täysin omakustanteisesti tällainen toimintaa ei koskaan tule toimimaan.

Yleisessä tiedossa on, että pahoinvointi yhteiskunnassa on lisääntynyt. Tämä asia on jo tiedostettu, mutta mitä sille voitaisiin tehdä? Erityisesti lasten ja nuorten lisääntyneet mielenterveysongelmat ovat herättäneet viime aikoina keskustelua. Nyky-yhteiskunnan kiire ja suorituskeskeisyys vieraannuttavat ihmisiä luonnosta ja vaikuttavat meidän arvomaailmaan.

Hevosavusteisten menetelmien käyttö terapiassa ja kuntoutustoiminnassa voisi olla yksi vaihtoehto vaikuttaa pahoinvointiin. Eläin elää vaistojensa varassa "tässä ja nyt". Eläimen kanssa toimiessa myös ihmisen on pakko pysähtyä hetkeksi, jolloin kiire ja arki katkeavat ja ihminen on läsnä siinä hetkessä. Luontoympäristöllä on rauhoittava vaikutus ihmiseen niin henkisesti kuin sitä kautta myös fyysisesti. Pelkällä hevosen olemuksella on jo suuri vaikutus ihmisen mieleen.

Uusia kuntoutusmuotoja tarvitaan ja on positiivista, että sellaisia kehitetään. Rahoituksen pohdinnassa täytyy kuitenkin huomioida, että jos mitä tahansa toimintaa tuetaan, on vaarana, että alalle ryhtyy henkilö, jolla ei ole tarpeeksi kokemusta ja tietoa esimerkiksi hevosten käyttäytymisestä tai asiakasryhmistä. Tällaisessa tilanteessa toiminnan turvallisuutta ei voida taata. Niinpä hevosavusteisia menetelmiä käyttävällä henkilöllä olisi oltava sopiva koulutus ja riittävää kokemusta hevosten käsittelystä.

LÄHTEET

- Does, S. 1987. Hevonen vammaisen palveluksessa. Helsinki: Suomen ratsastajainliitto ry.
- Easel®-trainig. 2013a. Tervetuloa. Osoitteessa <http://www.easeltraining.fi/#>. 23.9.2013.
- Easel®-trainig. 2013b. EASEL®Ohjaaja - koulutus. Osoitteessa http://www.easeltraining.fi/koulutusohjelmat/easel_ohjaaja. 23.9.2013.
- Equisearch. 2013. Olympian Inspired Therapeutic Riding. Osoitteessa http://www.equisearch.com/horses_riding_training/sports/therapeutic/eqhistory1654/. 11.11.2013.
- Europa. Tiivistelmät EU:n lainsäädännöstä. 2012. Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto (maaseuturahasto). Osoitteessa http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/general_framework/l60032_fi.htm. 26.9.2013.
- Finlex. 2009. Maa- ja metsätalousministeriön asetustuettavaa rakentamista koskevista hevostalousrakennusten rakennusteknisistä ja toiminnallisista vaatimuksista 764/2009. Osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090764>. 13.10.2009.
- Green Care Lapland. 2013. Green Care. Osoitteessa <http://www.greencarelapland.fi/>. 10.4.2013.
- Green Care Finland. 2013a. Green Care. Osoitteessa <http://www.gcfinland.fi/MitaOnGreenCare?parent=MitaOnGreenCarePaavalikko>. 10.4.2013.
- Green Care Finland. 2013b. Menetelmät. Osoitteessa <http://www.gcfinland.fi/Menetelmat?parent=MitaOnGreenCarePaavalikko>. 10.10.2013.
- Hevosopisto Ypäjä. 2013a. Ratsastusterapiakoulutus. Osoitteessa <http://www.hevosopisto.fi/fin/opiskelu/aikuiskoulutus/ratsastusterapiakoulutus/>. 10.4.2013.
- Hevosopisto Ypäjä. 2013b. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa. Osoitteessa http://www.hevosopisto.fi/fin/opiskelu/aikuiskoulutus/sosiaalipedagoginen_hevostoiminta/. 10.4.2013.
- HETI. 2013. Equine Assisted Activities. Osoitteessa <http://www.frdi.net/EAA.html>. 29.9.2013.

- Itä-Suomen yliopisto. 2013. Sosiaali- ja terveysala. Osoitteessa <http://www.uef.fi/en/educate/sosiaalipedagoginen-hevostoiminta>. 8.4.2013.
- Kaimio, T. 2004. Hevosen kanssa. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Kela. 2013. Avoterapiat. Osoitteessa <http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/160508131347HL>. 9.4.2013
- Kela. 2007. Kelan kuntoutuslain 9 ja 10§:n mukaisena vaikeavammaisten kuntoutuksena järjestämät terapiat. 1–8. Osoitteessa [http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/%28WWWAIIDocs-Byld%29/5984E44263E03B32C225744A0029D990/\\$file/Vaikeavamm_terapiamuistio%202007.pdf](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/%28WWWAIIDocs-Byld%29/5984E44263E03B32C225744A0029D990/$file/Vaikeavamm_terapiamuistio%202007.pdf). 9.2.2007.
- Kuntoutussäätiö. 2013. Kuntoutusjärjestelmät ja kuntoutusta säätelevä lainsäädäntö Suomessa. Osoitteessa <http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/kuntoutus/lainsaadanto/>. 9.4.2013.
- Lapin liitto. 2013a. EU-ohjelmat. Osoitteessa http://www.lapinliitto.fi/lapin_kehittaminen/eu_ohjelmat. 29.9.2013.
- Lapin liitto. 2013b. Manner-Suomen ERS-ohjelma. Osoitteessa http://www.lapinliitto.fi/lapin_kehittaminen/eu_ohjelmat/manner_suomen_esr_ohjelma. 29.9.2013.
- Maaseutu.fi Maaseudun oma verkko. Maaseudun kehittämisohjelmat. Osoitteessa <http://www.maaseutu.fi/fi/index/maaseudunkehittamisohjelmat.html>. 29.9.2013.
- Mavi = Maaseutuvirasto. 2012. Ideoista tuloksiksi- maaseudun hanketuet.pdf. 2 – 8. Osoitteessa http://www.mavi.fi/attachments/mavi/maaseudunrahoitus/5tmTH5L8l/Ideoista_tuloksiksi_2011.pdf. 30.9.2013.
- Path International 2013. Professional Association of Therapeutic Horsemanship International. EAAT Definitions. Osoitteessa <http://www.pathintl.org/resources-education/resources/eaat/193-eaat-definitions>. 10.10.2013.
- Pesonen, I. – Virtanen, H. – Jansson, H. – Hyypä, S. – Särkijärvi, S. – Jansson, H. – Närvänen, A. – Takamaa, H. – Vehmasto, E. – Vihinen, H. – Vieraankivi, M – L. – Karjalainen, H. – Kivilohkare, K. – Rosenberg, C. – Rantala, M. – Tanhuanpää, J. 2008. Hyvin-

voiva, turvallinen ja ympäristöystävällinen talli - opas vastuulliseen tallitoimintaan. Forssa: Painotalo Auranen Oy. Osoitteessa http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.hippos.fi%2Ffiles%2F1373%2Ftalliopas08.pdf&ei=00BJUuPPEsak4ATcs4HoAw&usg=AFQjCNFPg2XDogdFYeq59oJ-_C8BNgrLFg&bvm=bv.53217764,d.bGE. 30.9.2013.

Pitkänen, A. 2008. Hevosvoimia: Hyvää oloa hevosharrastuksesta. Helsinki: Kirjapaja.

Potilasvahinkolaki. 1986. Osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860585>. 25.7.1986.

Ratamaa, J. 2008. Mitä ratsastusterapia on? Osoitteessa <http://www.ratsastusterapia.com/?ratsastusterapia>. 5.4.2013

Riesenin, K. 2013. Tunnetaitovalmennusta hevosen ehdoilla. Lindström Minna haastattelee EASEL®-ohjaajaa. Tunne Hevonen 2/13, 40.

Sarajärvi, A. – Tuomi, J. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Hansaprint Oy.

Selvinen, S. 2011. Ratsastusterapian kaksi vuosikymmentä Suomessa. – Teoksessa Ratsastusterapia (toim. S. Mattila-Rautiainen), 14 – 19. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry. 2011a. Esimerkkejä toiminnasta. Osoitteessa <http://www.hevostoiminta.net/21>. 1.4.2013.

Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry. 2011b. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toimijoita. Osoitteessa <http://www.hevostoiminta.net/15>. 30.10.2013.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. Potilasvakuutus potilasvahinkojen varalta. Osoitteessa http://www.stm.fi/vakuutusasiat/lakisaateinen_vakuutus/potilasvakuutus. 23.9.2013.

Stable Life inc. History of Therapeutic Riding/Equine Assisted Activities. Osoitteessa <http://www.stablelifeinc.org/historyEAT.html>. 23.9.2013.

Suomen ratsastusterapeutit ry. 2013a. Terapeuttilista. Osoitteessa <http://www.suomenratsastusterapeutit.net/3>. 30.7.2013.

Suomen ratsastusterapeutit ry. 2013b. Ratsastusterapia. Osoitteessa <http://www.suomenratsastusterapeutit.net/6>. 20.2.2013.

SRL = Suomen ratsastajainliitto. 2013a. Vammaisratsastus. Osoitteessa <http://www.ratsastus.fi/lajit/vammaisratsastus>. 11.11.2013.

- SRL. 2013b. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Osoitteessa http://www.ratsastus.fi/ratsastustietoa/sosiaalipedagoginen_toiminta. 8.4.2013.
- Tukes = Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. 2011. Kuluttajaturvallisuuslain mukainen turvallisuusasiakirja. Osoitteessa http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&cad=rja&sqi=2&ved=0CC8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.tukes.fi%2FTiedostot%2FKuluttajaturvallisuus%2FOhje_turvallisuusasiakirjan_laatimiseksi%252027122011.docx&ei=yBdXUoqFDOPI4ATuhY-CACg&usg=AFQjCNHKwBKVoSvQxl10r0B5dcrU5mHWHw&bv m=bv.53899372,d.bGE. 7.10.2013.
- Tulkki, A. 2012. Green Care - Hyvinvoinnin luontolähtöistä tukemista. – Teoksessa Green Care - hyvinvointia Pohjoisen luonnosta. (toim. H. Jankkila), 13–25. Rovaniemen ammattikorkeakoulun julkaisusarja C nro 30. Rovaniemen ammattikorkeakoulu.
- Vilka, H. 2007. Tutki ja kehitä. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Yli- Viikari, A. – Lilja, T. – Heikkilä, K. – Kirveennummi, A. – Kivinen, T. – Partanen, U. – Rantamäki- Lahtinen, L. – Soini, K. 2009. Green Care – terveyttä ja hyvinvointia maatilalta. Maa- ja elintarviketalous 141. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus.

LIITTEET

Liite 1.

Haastattelulomake

TEEMAHAASTATTELU

YRITYS

- Minkälainen historia yrityksellä on?
- Mikä yritysmuoto teillä on?
- Montako työntekijää yrityksessä on?
- Mitä palveluita tarjoatte?
- Mitä palvelua tarjotaan eniten?
- Miten toiminta on edennyt perustamisen jälkeen?
- Mikä sai ryhtymään hevosavusteiseen toimintaan?
- Onko Green Care-toiminta tuttua? Jos on, tuleeko teidän toiminnas-
sanne esille Green Caren-menetelmiä?
- Onko teillä yhteistyökumppaneita?
- Miten olette markkinoineet toimintanne?
- Oletteko saaneet rahallista tukea toiminnalle missään vaiheessa?
Esim. EU-rahoitus
- Oletteko kokeneet jotain ongelmia toiminnan aikana?

KOULUTUS

- Millainen koulutus sinulla on?
- Koetko tarvitsevasi lisäkoulutusta, jos niin millaista?
- Millaista asiantuntijuutta koet tarvitsevasi työssäsi?

ASIAKKAAT

- Millainen asiakaskunta yrityksellä on?
- Mitä kautta asiakkaat tulevat? Onko Kelan kautta tulevia?
- Mistä alueelta he tulevat?
- Annetaanko uusille asiakkaille ennakkotietoa toiminnasta? Esim. pu-
keutuminen, käyttäytyminen?

HEVOSET

- Millainen on hyvä hevonen hevosavusteiseen toimintaan?
- Millaisia ominaisuuksia hevosella täytyy olla, jotta se soveltuu hevosavusteiseen toimintaan?
- Koulutatko hevoset itse?

YMPÄRISTÖ

- Miten talliympäristössä on huomioitu hevosavusteinen toiminta?
- Miten tallissa sisällä on huomioitu hevosavusteinen toiminta?
- Onko käytössä apuvälineitä, jos on niin mitä?
- Miten turvallisuus on huomioitu?
- Onko ekologisuutta ajateltu?

TULEVAISUUS

- Onko toiminnalle kysyntää?
- Onko alueella kilpailua?
- Kaipaisitko verkostoitumista? Miten tätä voisi kehittää?
- Onko lainsäädännössä kehitettävää?